

XX. Yüzyılın Başlarında Beyşehir Gölü ve 1910–1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri

*Lake Beyşehir in the early 20th century and the 1910–1911
Great Floods*

Hüseyin MUŞMAL*

ÖZET

Beyşehir Gölü çevresinde tarih öncesi dönemlere ait yerleşimler bulunmakla birlikte yerleşimlerin büyük bir kısmı Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine tarihlendirilmektedir. Günümüzde Beyşehir Gölü ile bağlantısı bulunan onlarca yerleşim bulunmaktadır. Ancak tarih öncesi dönemlerden bu tarafa Beyşehir Gölü kıyılarında yaşayan halkın hayatı büyük oranda göl sularının kabarıp çekilmesine bağlı kalmıştır. Nitekim daha önceki yüzyıllarda örnekleri bulunmasına rağmen 1910–1911 yıllarında Beyşehir Gölü'nde büyük bir taşkın hadisesi daha yaşanmıştır. Söz konusu taşkın Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları kapsamında yürütülen faaliyetlerin etkisiyle meydana gelmiştir. Yaklaşık 2 yıl boyunca devam eden taşkınlar neticesinde Beyşehir, Seydişehir, Bozkır kazalarına bağlı 30'a yakın yerleşim ile Konya Ovası'nda bulunan bazı köylerde 25–30000 dönüm arazi, bağ ve bahçe sular altında kalmıştır. Bu durum bölgede çeşitli çevre sorunları yaşanmasına da neden olmuştur. Beyşehir Gölü doğal rejimine yapılan ilk ciddi müdahale olan Konya Ovası Sulamasının hayata geçirilmesinden sonra uygulanan yanlış sulama politikaları nedeniyle göl suları çekilmiş ve özellikle 1990 yılından itibaren Beyşehir Gölü kuruma tehlikesiyle yüzleşmeye başlamıştır.

ANAHTAR KELİMELER

*Beyşehir Gölü, Taşkın Hadiseleri, Konya Ovası Sulama Projesi, XX. Yüzyıl,
Seydişehir, Bozkır*

ABSTRACT

In the vicinity of Lake Beyşehir, there are not only traces of pre-historic settlements but also a lot dating from Roman, Byzantine, Seljuk and Ottoman times. Still today, even a good number of settlements relating to Lake Beyşehir stand. However, lives of many people who have existed by the coast of Lake Beyşehir since pre-historic times depend heavily on the rising and falling of the lake waters. Despite the flood disasters which had happened many times before, there was a great flood in 1910-1911. The reason for this disaster was some activities in

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

the Konya Plain Irrigation Project. Because of the floods having happened for two years, about 30 villages in BeyŖehir, SeydiŖehir and Bozkır, and 25-30000 acres of farmland in some other villages in Konya Plain were flooded. That case caused various environmental problems in the region. Due to erroneous watering policies adopted after the Konya Plain Irrigation Project which is the first serious intervention to nature regime of Lake BeyŖehir, the lake waters receded, and particularly since 1990, Lake BeyŖehir has begun to face the danger of getting dry.

•
KEY WORDS

Lake BeyŖehir, the Floods, the Konya Plain Irrigation Project, the 20th century, SeydiŖehir, Bozkır

Giriş

İlk çağlardan itibaren insanlar, suyu bol olan bölgelerde nehirlerin, göllerin veya sulak alanların kenarlarına yerleşmişlerdir. Böylece hayatlarını sürdürebilmeleri için vazgeçilmez bir kaynak olan suya daha kolay ulaşan insanlar, bu kaynağı kendileri için olduğu kadar hayvanları ve arazileri için de kullanmışlardır. İnsanlar sulak alanların çevresinde bulunan çayırılık, mera ve bitkilerden faydalandıkları gibi su ürünlerinden de istifade etmişlerdir. Ancak ilk çağlardan itibaren yoğun yerleşmelere sahne olan sulak alanların çevresinde yaşayan insanlar, nüfus artışına paralel olarak bu bölgelerde kontrolsüz bir şekilde yaptıkları saz ve ağaç kesimi, tarımsal faaliyetler, uygunsuz yapılaşmalar sebebiyle zamanla su kaynaklarının doğal dengesinin bozulmasına ve çeşitli çevre sorunları yaşanmasına neden olmuşlardır. Bu bağlamda benzer müdahalelerin etkisiyle Anadolu'nun en büyük tatlı su kaynağı durumunda olan Beyşehir Gölü de çok ciddi boyutlarda çevre sorunları ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum Beyşehir Gölü Havzası'nda ekosistemin doğal işleyişini bozmuş, su akışında değişme ve kirlenmeler başlamış, erozyon nedeniyle toprak taşınan gölde başka faktörlerin de etkisiyle su kaybı yaşanmış, neticede Beyşehir Gölü kuruma tehdidiyle yüzleşmeye başlamıştır¹.

Beyşehir Gölü'nün çekilmeye başladığı günümüzde, bu çekilmenin çevrede yaşayan insanlar ve canlılar üzerindeki etkileri hakkında çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Ancak bu çalışmada Beyşehir Gölü'nün doğal dengesine yapılan ilk ciddi müdahale olan Konya Ovası Sulama Projesi'nin inşası sürecinde, 1910–1911 yıllarında meydana gelen taşkın hadiseleri ele alınacaktır. Böylece bu araştırmada, Beyşehir Gölü'nün taşkın gösterdiği dönemlerde çevresinde yaşayan insanların hayatı üzerinde hangi tesirlere sahip olduğu sorgulanacaktır. Bununla birlikte Konya Ovası sulama projesi başta olmak üzere gölün doğal dengesine yapılan çeşitli müdahalelerin ne tür sonuçlara yol açtığı da tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede, bölgede yaşayan insanların, yerel yöneticilerin ve

¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Fadim Yavuz Özdemir, "Doğal Çevre Koruma Öncelikli Bir Eylem Alanı: Beyşehir Gölü", *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, (8–10 Eylül 2005), Poster Bildirileri Kitabı*, Isparta 2005, s.113–115; Aynı yazar, "Su Kaynaklarının Sürdürülebilirliği Kapsamında Sulak alanların Değerlendirilmesi: Beyşehir Gölü Örneği", *1. Yer Altı Suları Sempozyumu, (23–24 Aralık 2004) Bildiriler Kitabı*, Konya 2004, s.75–84; Aynı yazar, "Havza Planlaması Yaklaşımının Beyşehir Gölü Örneğinde İrdelenmesi", *11. Ulusal Bölge Bilimi Bölge Planlama Kongresi, (21–23 Ekim 2004) Bildiriler*, Trabzon 2004, s.183–190.

devletin taşkın hadiseleri sonrasındaki çalışma ve faaliyetleri hakkında da değerlendirilmeler yapılacaktır. Neticede genel olarak bu çalışma Beyşehir Gölü'nde meydana gelen taşkınların, bölge ahalisi üzerindeki sosyal ve ekonomik tesirlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ancak günümüzde özellikle fen bilimleri alanında Beyşehir Gölü hakkında yapılan bazı çalışmalara da tarihsel bir temel oluşturacaktır.

1910–1911 yılları büyük taşkın hadiselerine geçmeden önce, taşkınların kaynağı olan Beyşehir Gölü'nün coğrafi, fizikî ve hidrolojik özellikleri hakkında bilgi verilecek, daha sonra XX. yüzyıldan önce yaşanan taşkın hadiselerine değinilecektir.

I-Beyşehir Gölü

A- Coğrafi ve Fizikî Özellikleri

Eski Çağda önce Karallis ve daha sonraları Skleros ismiyle anılan Beyşehir Gölü², bugün Anadolu'nun üçüncü, Konya İli'nin ikinci büyük gölüdür. Beyşehir Gölü ayrıca Anadolu'daki doğal tatlı su göllerinin en büyüğüdür³. Coğrafi olarak göller bölgesinde bulunan gölün büyük bir bölümü Konya, küçük bir bölümü de Isparta il sınırlarında yer almaktadır⁴. Adını güneydoğu kıyısında kurulan Beyşehir'den alan gölün Isparta'ya uzaklığı 140 km iken, Konya il merkezine uzaklığı 96 km dir⁵.

Beyşehir Gölü, Güney ve Batısında Toros Dağları, Doğusunda Erenler, Güneydoğu Kuzeybatı yönünde ise Anamas ve Sultan Dağları ile çevrili tektonik bir çökeltide yer almaktadır⁶. Bu itibarla Beyşehir Gölü Güney ve Batı yönlerin-

² W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. M. Pektaş), İstanbul 1961, s. 434.

³ Hakkı Yazıcı, Kenan Arıbaş, "Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, İstanbul 2002, s. 34.

⁴ *Yurt Ansiklopedisi*, "Konya", C.VII, İstanbul 1982–1983, s. 5101; Cengiz Akköz, *Beyşehir Gölü Algleri Üzerine Araştırmalar*, (SÜFBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1998, s. 5; Gölün %80'i, yani 520 km²'si Konya, 130 km²'si yani %20'si Isparta ili sınırları içerisindedir. Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 34.

⁵ A. Ümit Erdemli, *Beyşehir Gölü Balıkları*, (SÜ. Fen Fakültesi Zooloji Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1978, s. 6.

⁶ Bkz. Harita 2; Nilgün Kazancı, Sönmez Ergin, Muzaffer Dügel, Köyceğiz, Beyşehir, Eğirdir, Eber, Çorak, Kovada, Yarışlı, Bafa, Salda, Karataş, Çavuşçu Gölleri, Küçük ve Büyük Menderes Deltası, Gölük Sazlığı, Karamuk Bataklığı'nın Limnolojisi, Çevre Kalitesi ve Biyolojik Çeşitliliği, Ankara 1999, s. 10–11.

den Anamas Dağ silsilesi tarafından sınırlandırılmıştır⁷. Kuzeyde ise Sultan Dağları ve volkanik bir oluşum olan Erenler Dağı vasıtasıyla Beyşehir Gölü Havzası İç Anadolu'dan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır⁸. Beyşehir Gölü'nün Batısında kıyı görüntüsü dik ve yüksektir. Bu kesimde dik kıyıların kesintiye uğradığı bölgelerde Yenişar Ovası uzanmaktadır. Beyşehir Gölü'nü Güney ve Doğudan sınırlayan kıyılar ise alçak kıyılardır. Burada hafif eğimli olan kıyıların gerisinde Batı yönünde Yeşildağ ve Doğu yönünde Kireli ovaları uzanmaktadır⁹.

Deniz seviyesinden yüksekliği 1121 m ve yüzölçümü 651 km² olan¹⁰ gölün Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultusunda uzunluğu 50 km, buna dik doğrultudaki genişliği ise yaklaşık 18–20 km arasındadır¹¹. En geniş yeri Kaşaklı Körfezi ile Çiftlik Köyü arasında olup yaklaşık 26 km dir. Bununla beraber Kuzeybatıdan Güneydoğuya gidildikçe Akburun ve Gölyaka (Hoyran) köyleri arasında geniş-

⁷ Bu dağ silsilesinin en yüksek yeri 2992 m ile Dippoyraz (Dedegül) Dağı'dır. Dippoyraz Dağları 2000 m yüksekliğe kadar ormanlarla kaplıdır. Bu dağlarda karaçam, ladin, kızılçam, ardıç, köknar ve meşe ormanları bulunmakta ve bu tür ormanlar havzanın büyük bir bölümünü örtmektedir. Dr. Nazmi, *Türkiye'nin Sıhhi-yi İçtimai Coğrafyası Konya Vilâyeti*, Ankara 1922, s. 142-143; Anamas Dağlarının florası hakkında bkz. Ali Rıza Çetik, Memduh Serin, Mustafa Küçüköyük, "Erciyes Dağı- Hasan Dağı- Küçük Geyik Dağı- Dedegöl (Anamas) Dağı Kurucuova (Beyşehir) Yörelere Floristik Yönden Karşılaştırılması ve Benzerlik Oranlarının Tespiti", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s. 2-4; Memduh Serin, Ali Rıza Çetik, "Yeşildağ-Kurucuova (Beyşehir) Florası", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s.7-17.

⁸ Bkz. Harita 2; Beyşehir Gölü'nü İç Anadolu'dan ayıran Sultan Dağları silsilesi takriben 100 km kadardır. Bu silsile aynı zamanda Beyşehir Gölü Havzası ile Eğridir ve Akşehir Gölü havzalarının su bölüm çizgisini oluşturmaktadır. Sultan Dağları, Beyşehir Gölü Havzası'nı bir süre çevreledikten sonra yerini Erenler (2319 m) ve Alacadağları'na (2203 m) bırakmaktadır. Beyşehir ve Suğla gölleri arasındaki Beyşehir-Seydişehir çöküntü oluşunu Doğudan kuşatan bu dağlar: Sultan Dağları, Göl Dağları, Geyik Dağları sırasından sonra gelen ve Konya topraklarını bölümlere ayıran Batı Torosların bir iç koludur. *Yurt Ansiklopedisi*, "Konya", s. 5099-5100.

⁹ Bkz. Harita 2; Ali Selçuk Biricik, *Beyşehir Gölü Havzası'nın Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü*, İstanbul 1982, s. 120; Fadim Yavuz Özdemir, *Beyşehir Gölü Sulak Alanlarının Ekolojik Yerleşim Planlaması Açısından İncelenmesi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004, s. 86-88.

¹⁰ Bazı kaynaklarda bu rakam farklı olmakla birlikte, bu durumun göldeki su seviyesinin yükseklik çekilmesi dolayısıyla göl alanının daralıp genişlemesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

¹¹ XIX. ve XX. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında Beyşehir Gölü'nün 60 km uzunluğunda ve 15 km genişliğinde olduğu ifade edilmektedir. Bu kaynaklara göre Beyşehir Gölü'nün çevresi 27 fersah ve sathı 40 fersahdır. Ali Cevad, *Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügatı*, Dersaadet H.1313/M.1895, s.188; Safvet, *Memalik-i Osmaniye Coğrafya-i İktisadisi*, Dersaadet H.1328/M.1910, s. 119; Behram Münir, *Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*, Dersaadet H.1328/M.1910, s. 64; Mehmet Cemal, *Anadolu, İstatistikî, İktisadî ve Askerî Coğrafya*, I, İstanbul H.1328/M.1910, s. 201; Ali Tevfik, *Memaliki Mahruse-i Coğrafya*, Dersaadet H. 1306/M.1908, s. 256.

lik 14 km ye kadar düşmektedir¹². Bazı kaynaklarda, gölün en derin yerinin 12, 14 ve hatta 15 m olduğu ifade edilmektedir¹³. Ancak söz konusu kaynaklar ortalama göl derinliğinin 8-9 m civarında olduğu üzerinde müttefiktir¹⁴. Değerler farklılık gösterse de gölün Doğu ve Güney kıyılarının sığ, Kuzey kıyılarının derin ve Batı kıyılarının dik ve derin olduğu söylenebilir¹⁵. Beyşehir Gölü'nde 27 ada ve 10 adet kayalık bulunmaktadır. Ada ve kayalıkların sayısı ve yüzölçümleri, göldeki yıllık su seviyesine göre değişim göstermektedir. Bazı adalar eski çağlardan itibaren yerleşim alanı olarak da kullanılmıştır¹⁶.

Beyşehir Gölü halk arasında "Uluarık" olarak adlandırılan ve kaynaklarda Beyşehir (Çarşamba) Çayı ismi verilen gideğeni vasıtasıyla Güneydoğu istikametinde yaklaşık 60 km kat ederek Suğla (Karaviran) Gölü'ne karışmaktadır¹⁷. Beyşehir Çayı'nın çıkış yaptığı yerde Osmanlı döneminde birkaç defa yenilenen bir taş köprü bulunmaktadır¹⁸. 1908-1914 yılları arasında Konya Ovası Sulama Projesi kapsamında bu köprünün yerine bir regülatör inşa edilmiştir¹⁹. Eşik kotu 1121,03 m olan regülatörün inşası ile Beyşehir Çayı kontrol altına alınmıştır. Ancak Beyşehir Gölü suları bu kotun altına düştüğünde, regülatör kapakları açık bulursa dahi çaydan su akışı mümkün olmamaktadır²⁰.

¹² Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 35.

¹³ Göl suyu seviyesinin çok düşük olduğu 1933 yılında gölün en derin yerinin 8 metre civarında olduğu ifade edilmiştir. Memduh Yavuz Süslü, *Eşrefoğulları Tarihi, Beyşehir Kılavuzu*, Konya 1934, s. 5.

¹⁴ Cengiz Akköz, *Beyşehir Gölü (Konya)'nın Limnolojisi*, (Selçuk Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi), Konya 1998, s.1; Akköz, *Beyşehir Gölü Algileri*, s. 5; Erdemli, *Beyşehir Gölü*, s. 6.

¹⁵ Mete Beller, *Beyşehir İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Verimlilik Analizleri*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1987, s.15.

¹⁶ Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 34-39.

¹⁷ Bkz. Harita 2; Behram Münir, *Coğrafya*, s. 64; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 31; Beyşehir Gölü ile Suğla Gölü arasında 30 m civarında bir seviye farkından ileri gelen bu akıntı Ali Cevad'ın ifadesiyle 20-30 kadar değirmeni çevirecek nispette cereyan etmektedir. Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 158.

¹⁸ 1895 yılında bölgeye gelen Sarre tarafından görülen bu köprü söz konusu tarihte kesme taştan yapılmış ve 7 kemerli bir köprüdür. Köprü resmi için bkz. F.Sarre, *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı, Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, (Çev. Dârâ Çolakoğlu), İstanbul 1998, s.145.

¹⁹ Konya Ovası Sulaması'nın en güzel sanat yapısı olan Beyşehir Regülatörü (Demir Köprü) kesme taştan yapılmış olup, 42 m uzunluğundadır. 15 göz ve 14 kargir ayaktan oluşmakta, ayakların üzerinde kemerler ve gözlerde hareketli kapaklar bulunmaktadır. Temelden 5 m yükseklikte döşemenin genişliği 9 m olup kapakları elle kumanda edilebilecek şekilde yapılmıştır. Mehmet Bildirici, *Tarihi Su Yapıları, Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke*, Ankara 1994, s. 97.

²⁰ Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.131.

1908 yılından önce, gölde su seviyesi 1123,35 m yi aştığında doğal bir akış rejimine sahip olan Beyşehir Çayı, göl seviyesi 1123,35 m'nin altına düştüğünde kurumaktaydı²¹. Ancak yine de Beyşehir Çayı'na karışan bazı dereler vasıtasıyla dağlardan akan sular Suğla Gölü'ne ulaşıyor ve göl suları düdenler vasıtasıyla çekiliyordu²². Düdenler tıkanıdığı ya da suları çekemediği zamanlarda Suğla Gölü'nden taşan sular Bozkır tarafından gelen Çarşamba Çayı ile birleşerek Konya ve Çumra Ovası'na yayılmaktaydı²³. Bu suların bir kısmı bazı mevsimlerde 60 km²'lik bir alana yayılan Hotamış Bataklığı'na kadar uzanmaktaydı²⁴. Ancak bu taşkınlar sürekli olmadığı için Suğla Gölü de çoğu zaman göl karakterini kaybederek alüvyon bir ovaya dönüşmekteydi²⁵.

B-Hidrolojik Özellikleri

Beyşehir Gölü Havzası hakkında yapılan araştırmalar XIX. yüzyıla kadar inmekle birlikte daha ayrıntılı çalışmalar XX. yüzyıl içinde yapılmıştır²⁶. Bu çalışmalarda Beyşehir ve Suğla Gölü havzalarının neojen dönemde çevre havzalarla ilişkili oldukları ve bu devrin sonlarında eski büyük havzaları dolduran suların çekilmesiyle birlikte yeni hidrolojik havzalar ve akarsu şebekelerinin oluştuğu ifade edilmiştir²⁷. Nitekim bazı araştırmacılara göre Konya Havzası²⁸,

²¹ Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 1908 yılında Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları sırasında Beyşehir Çayı'nun seviyesi 1123,35 m.den 1121,03 m.ye indirilmiştir. *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) Rehberi*, C. I, Konya 2000, s. 313-315.

²² Suğla Gölü'nde bulunan düdenler gölün hidrografik özelliklerine doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir. Bu düdenler beslenme şartlarına göre subatan ve çıkan karakterlidir. Nitekim Suğla Gölü'nün Susuzlar Körfezi'nin Batı kıyısında bulunan Pınarbaşı ve Aldantaşı adındaki düdenler bol yağışlı devrelerde içerdeki su seviyesinin yükselmesiyle bir kaynak özelliğini almakta ve Suğla Gölü'nü beslemektedir. Göl suları ise Arvana gibi bazı düdenler tarafından çekilmektedir. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.127.

²³ Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Isparta Vilâyeti Göllerinden Beyşehir Gölü", *Ün*, X, 112-113, Temmuz-Ağustos Isparta 1943, s. 1373; Genel Kurmay Başkanlığı Coğrafya Encümeni, *Orta Anadolu ve Göller Havzası Coğrafyası, Tabii, Ziraî, Beşerî, Baytarî*, VI, Ankara 1937, s. 95; Safvet, *Coğrafya*, s.19; Reşat İzbrak, *Türkiye I*, İstanbul 1996, s.149.

²⁴ Bkz. Harita 2; Bu durum Osmanlı coğrafya eserlerinde "Beyşehir Gölü taşarak Karaviran (Suğla) Gölü'ne; Karaviran Gölü taşarak Konya Ovasına yayılır" şeklinde tasvir edilmiştir. Ali Saib, *Coğrafya-yı Mufassal*, İstanbul H. 1304/ M.1886, s. 1302; Ahmet Cemal, *Coğrafya-i Osmanî*, Mekteb-i Harbiye Matbaası, İstanbul H.1311/M.1893, s.153; Mehmed Celal, *Coğrafya-i Umumi*, C. II, Dersaadet H.1313/ M.1895, s. 63.

²⁵ Suğla Gölü'nün su ile dolup boşalmasında 10 ile 12 senelik bir devrenin mevcut olduğu iddia edilmekteyse de böyle bir devrenin mevcut olmadığı A. S. Biricik tarafından tespit edilmiştir. Bkz. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.127.

²⁶ XX. yüzyılda yapılan çalışmalar için bkz. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 22-24.

²⁷ Beyşehir Gölü'nün jeolojik ve topoğrafik özellikleri için bkz. Kazancı, Ergin, Dügel, *Beyşehir*, s. 24-25.

Altınapa ile Kızılören arasında bulunan boğazdan geçen bir akarsu vasıtasıyla Beyşehir Gölü Havzası'na bağlanıyordu. Aynı dönemde muhtemelen Beyşehir Gölü Havzası ile Akşehir Gölü Havzası da bağlantılıydı. Yine Şarkıkaraağaç, Yalvaç ve Eğridir Gölü Havzaları ile Beyşehir Gölü'nün bağlantılı olduğu gölün kuzey köşesinden başlayan ve Şarkıkaraağaç'ı geçmek suretiyle Eğridir Gölü'ne kadar devam eden taraça kalıntılarıyla tespit edilmiştir²⁹.

Beyşehir Gölü Havzası'nın hidrolojik yapısı, yağış, akış ve buharlaşma özellikleri ile su toplama ve getirme kapasiteleri hakkında da bazı çalışmalar yapılmaktadır³⁰. Bu çalışmalarda ortaya konulan tespitlere göre Beyşehir Gölü, 4200 km²'lik bir drenaj sahasında yüzey yağışları, dağlara inen kar ve yağmur sularının oluşturduğu dereler ve göl tabanından gelen yeraltı suları tarafından beslenmektedir³¹. Ancak muhtelif kaynaklar vasıtasıyla beslenen gölde bulunan kaçaklar sebebiyle göle giren ve çıkan suların tespiti şimdilik tam olarak yapılamamaktadır³². Diğer taraftan Beyşehir Gölü Havzası hakkındaki bu genel bilgiler gölün hidrolojik yapısı hakkında bir fikir vermektedir. İçinde bugünkü Beyşehir ve Suğla göllerini barındıran ve Doğu ve Batıdan yüksek dağlarla çevrili olan su toplama havzasında³³ göle su akışı sağlayan 30'a yakın dere bulun-

²⁸ Konya Havzası'nda günümüzden 23.000–17.000 yıl önce deniz seviyesinden yüksekliği 1004–1012 m, uzunluğu 10 km ve derinliği 15 m civarında bir göl bulunmaktaydı. M.Ö. 6600–5500 yıllarında bu göl suları çekilmeye başlayınca etrafında bazı yerleşmeler kurulmuştur. Hasan Bahar, "Konya Araştırmaları III, Lykonía (Konya Merkez Bölgesi)," *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 12, Konya 1998, s. 197–206.

²⁹ Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 132; Beyşehir Gölü balıkları hakkında yapılmış bir çalışmada, Beyşehir Gölü'ne özgü bir balık türünün Murat Nehri'nde görüldüğü ve bu durumun Murat Nehri'nin Orta Anadolu göl sistemi ile bağlantısını ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Bkz. Erdemli, *Beyşehir Gölü*, s. 37.

³⁰ Örnek bir çalışma için bkz. Namık Ceyhan, *Beyşehir Gölü Soğuksu-Yeşiladağ ve Üstünler Su Toplama Havzalarının Hidrolojisi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1998; Bu çalışmada ifade edildiğine göre Beyşehir Gölü'ne su akışı sağlayan 16 havzadan biri olan Soğuksu-Yeşiladağ Havzası'nın su toplama alanı 459,3 km²'dir. Bir diğer havza olan Üstünler Çayı Havzası'nın su toplama alanı ise 168,8 km²'dir. Namık Ceyhan, *Beyşehir*, s. 43.

³¹ Alpaslan Yarar, *Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimleri'nin Yapay Sinir Ağları İle Belirlenmesi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004, s.13; Mete Beller, *Beyşehir*, s. 15; Ahmet Altındağ, Sibel Yiğit, "Beyşehir Gölü Zooplankton Faunası ve Mevsimsel Değişimi", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 3, Ankara 2004, s. 219.

³² Yarar, *Beyşehir Gölü*, s. 13; Beyşehir Gölü hakkında yapılmış olan bazı araştırmalarda gölden kaçan suların göl kenarında bulunan ovaların altından geçen Kuzey-Güney doğrultulu bir fay boyunca Manavgat Çayı'na döküldüğü belirtilmektedir. Yine göl çevresinde ve tabanında birçok noktada düdenler bulunduğu tespit edilmiştir. Gölde su seviyesinin yükselmesi neticesinde sular bu düdenlere girmektedir. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.128–129; Akköz, *Beyşehir Gölü Algleri*, s. 4; Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s. 8.

³³ Yüzey akışlarını belli kanal, göl veya denize akıtan arazi su toplama havzası olarak kabul edilmektedir. Bkz. Namık Ceyhan, *Beyşehir*, s. 19.

maktadır³⁴. Bu derelerin bir kısmı yaz aylarında kurumakla birlikte kaynak suyu olanlar kesintisiz akış sağlamaktadır³⁵. Dolayısıyla 651 km²'lik bir alana sahip olan Beyşehir Gölü kendi alanından 6-7 kat daha büyük bir alandan su toplayabilmektedir³⁶.

Meteoroloji istasyonlarında ölçülen iklim ve yağış değerleri ile Beyşehir Gölü'ne düşen yağış miktarları ve buharlaşma verilerine göre Beyşehir ve çevresinin iklim özellikleri de tespit edilmiştir. Buna göre: Beyşehir Gölü su toplama alanı kuzeyden güneye doğru Karasal iklimden Akdeniz iklimine geçiş özelliği göstermektedir. Karasal iklimin hâkim olduğu bölgelerde yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır³⁷. Bununla birlikte Beyşehir Gölü su toplama alanında ve yakın çevresindeki yağışlar genellikle kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Bu bağlamda kış aylarındaki yağışlar, çoğunlukla kar, ilkbahar mevsimindeki yağışlar ise yağmur şeklindedir³⁸. Diğer taraftan Beyşehir ve çevresinde bulunan ve göl yüzey yağışını temsil eden Beyşehir, Dumanlı, Yenişar Bademli, Gedikli ve Tolca istasyonlarında ölçülen yıllık ortalama yağış miktarlarına göre Beyşehir Gölü yüzey yağış miktarı yıllık ortalama 726 mm dir³⁹. Bu sonuçlara göre Beyşehir Gölü Havzası yağış rejimi açısından yaz aylarında da-

³⁴ Bunların başlıcaları Yeşildağ (Sn. 1000 lt), Han Boğazı (Sn 650-700 lt.), Eflatun (Sn. 500 lt), Yenişar Bademli (Sn 20-50 lt) ve Armutlu (Sn. 5-10 lt) dereleridir. Yazıcı-Arabaş, "Beyşehir Gölü", s. 37; F.Y. Özdemir, *Beyşehir*, s. 93; Turhan, "Beyşehir Gölü", s. 1372; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 6.

³⁵ Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s.7.

³⁶ F.Y. Özdemir, *Beyşehir*, s. 86.

³⁷ Tam teşekküllü rasat yapan meteoroloji istasyonlarında ölçülen yıllık verilere göre Beyşehir'de sıcaklık ortalaması 11, 0 °C'dir. Aylık ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında en düşük sıcaklıklar Ocak (0,0 °C), Şubat (1,4°C) ve Aralık (2,4 °C) aylarında yaşanmaktadır. En yüksek sıcaklık ortalaması ise Temmuz (22,1 °C), Ağustos (21,8°C) ve Haziran (18,8 °C) aylarında olmaktadır. En sıcak ay olan Temmuz ayında en yüksek sıcaklık ortalaması 36,3 °C'dir. En soğuk ay olan Ocak ayında en düşük sıcaklık ortalaması ise -5 °C'dir. Akköz, *Beyşehir Gölü Algleri*, s. 8; Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s.10; İnan, *Beyşehir*, s.11, *Yurt Ansiklopedisi*, "Konya", s. 5101.

³⁸ Yarar, *Beyşehir Gölü*, s. 9.

³⁹ Yıllık ortalama yağış Beyşehir'de 467,9 mm, Tolca'da 471,3 mm, Gedikli'de 597,5 mm, Yenişar Bademli'de 809,2 mm ve Dumanlı'da 1281 mm olarak gözlenmiştir. Beyşehir ve çevresinde yıl içerisinde en az yağış alan aylar Temmuz (5,5 mm), Ağustos (5,6 mm), en çok yağış alan aylar ise Aralık (76,3 mm), Ocak (79,4 mm) ve Şubat (57,1 mm) aylarıdır. Deniz İnan, *Beyşehir-Üzümlü-Yeşildağ Arasındaki Bölgenin Florası*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996, s. 11; *Yurt Ansiklopedisi*, "Konya", s. 5101; Akköz, *Beyşehir Gölü Algleri*, s. 5; Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s. 10; Yarar, *Beyşehir*, s. 11; N. Ceyhan, *Beyşehir Gölü*, s. 10.

ha çok İç Anadolu iklimine, kış aylarında ise İç Anadolu'ya göre fazla yağış aldığı için Akdeniz iklimine benzerlik göstermektedir⁴⁰.

C-Beyşehir Gölü Çevresinde Yerleşim Özellikleri

Günümüzden 10.000–7.000 yıl kadar öncesinde sıcaklığın artmasıyla birlikte Anadolu'daki kapalı havzalarda bulunan göller yavaş yavaş çekilmeye başlamış ve göllerin seviyesinin düşmesine bağlı olarak bu alanlarda tarıma elverişli olan yeni araziler ortaya çıkmıştır⁴¹. Böylece bu alüvyon arazilerden, su ürünlerinden ve güneşten faydalanmak isteyen insanlar göllerin çevresine yerleşmişlerdir⁴². Neolitik Dönem'e ait bu yerleşimler çoğunlukla İç Anadolu'da göller yöresinde kurulmuş ve bu sahalarda ilk olarak tarım yapılmaya başlanmıştır. Bu bölgede sözü edilen dönemi temsil eden en önemli yerleşimler Çatalhöyük⁴³, Suberde⁴⁴ ve Erbaba⁴⁵ yerleşimleridir⁴⁶. Yine Beyşehir Gölü'nün kuzey istikametinde bulunan Çukurkent yerleşmesi de bu döneme aittir⁴⁷. Beyşehir

⁴⁰ Osman Şen, *Üzümlü (Beyşehir Güneyi-Konya) ve Bademli (Akseki Kuzeyi-Antalya) Arasında Kalan Toroslar'ın Stratigrafisi ve Tektonik Özellikleri*, (SÜFBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1996, s. 5.

⁴¹ Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 21; İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası*, İzmir 1994, s. 302.

⁴² Ali Rıza Çetink, *Türkiye Vejetasyonu:1 İç Anadolu'nun Vejetasyonu ve Ekolojisi*, Konya 1985, s. 40; İbrahim Atalay, "Pleistosen Sonu ve Holosen Başlarında Anadolu'nun Paleografya Şartlarına Genel Bir Bakış", *Coğrafya Araştırmaları*, S. 4, 1996, s. 11–14; Atalay, *Türkiye Coğrafyası*, s. 302.

⁴³ Bu konuda bkz. J. Mellaart, *Earliest Civilisations of the Near East*, London 1965; J. Mellaart, *Çatal Hüyük: a Neolithic Town in Anatolia*, London 1967.

⁴⁴ M.Ö. 6500-6000 yıllarına tarihlendirilen Suberde Yerleşimi Suğla Gölü'nün Kuzeybatı kıyısında 30 m yükseklikte bir tepe üzerindedir. Bu tepe Holosen dönemin başlarında su seviyesinin en yüksek olduğu zamanlarda, göl kıyısında bir burun şeklinde göle uzanmaktaydı. Hasan Bahar, "Bozkır Çevresi'nin Erken Çağları", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 15, Konya 2005, s. 97–120; Suberde Yerleşimi hakkında geniş ve ayrıntılı bilgi için bkz. J. Bordaz, "Suberde", *Anatolian Studies*, 15, 1965, s. 30–32; J. Bordaz, "The Suberde Excavations South West Turkey, An Interim Report", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVII-2, 1968, s. 43–71; J. Mellaart, "Preliminary Report on a Survey of Pre-Classical Remains in Southern Turkey", *Anatolian Studies*, 4, 1954, s. 175–240.

⁴⁵ Akeramik Neolitik yerleşmesi olarak M.Ö. 5780–6000 yıllarına tarihlendirilen Erbaba Höyük, Beyşehir'in 10 km Kuzeybatısında ve gölün birkaç km Doğusunda bulunmaktadır. Doğal bir tepe üzerinde 80 m çapında olan höyükte yapılan araştırmalar neticesinde mercimek, bezelye, burçak ve buğday gibi ürünlerin ekimlerinin yapıldığı tespit edilmiştir. Hasan Bahar, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", *Selçuk Üniversitesi Beyşehir Meslek Yüksekokulu I.Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, Konya 2006, s. 254; Erbaba hakkında daha geniş bilgi için bkz. J. Bordaz, "Erbaba The 1977 and 1978 Seasons in Perspective" *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXVI/1, 1982, s. 86–94.

⁴⁶ Söz konusu yerleşimlerin konumu için bkz. Harita 2.

⁴⁷ Çukurkent Höyük, bugün Konya İli Hüyük İlçesi Çukurkent Kasabası'nın kuzeyinde su deposunun bulunduğu yamaç üzerinde yer alır. Bu yerleşme kuzeye doğru 500 m uzaklıktadır. Hasan Bahar, "1998–1999 Yılı Konya-Karaman İleri Yüzey Araştırmaları", *XVIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (22–26 Mayıs 2000), II, Ankara 2001, s.191.

çevresindeki yerleşimlerde yapılan çalışmalar, bölgenin Neolitik Çağ sonrası da iskân edildiğini göstermektedir⁴⁸. Nitekim bölgede Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağı'na ait çok sayıda yerleşmenin⁴⁹ varlığı, bölgenin binlerce yıllık bir süre yerleşime açık olduğunu ortaya koymaktadır⁵⁰. Ayrıca su kaynaklarının sağladığı geniş imkânlar nedeniyle bölge sadece bir yerleşim alanı olmamış, aynı zamanda bir ulaşım köprüsü durumuna gelmiştir⁵¹. Ancak hemen göl kenarındaki yerleşimlerde yapılan araştırmalar göl kıyılarındaki iskân hadiselerinin kesintisiz olmadığını ve bunların sadece bazı dönemlerde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu durumun gölün uzun aralıklarla kabarıp-çekilmesiyle bağlantılı olduğu tahmin edilmektedir.

Göllerin çekildiği dönemlerde Beyşehir Gölü seviyesinin bugünkü kadar yüksek olmadığı tahmin edilmektedir⁵². Hatta günümüzde suyun çok fazla çekildiği aylarda göl kıyılarında ortaya çıkan yerleşimler, eski çağlarda adalarda ve göl çevresinde gölün çekilmesine paralel olarak çeşitli iskânların yapıldığını ve gölün yükselmesi neticesinde bu yerleşimlerin terk edildiğini göstermektedir⁵³. Hatta bazı kaynaklarda tarih öncesi dönemlerde Beyşehir Gölü'nün daha

⁴⁸ Hasan Bahar, Güngör Karauğuz, Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 1*, İstanbul 1996, s.12; Hasan Bahar, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman", s.191 vd; Hasan Bahar, Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2*, (Neolitik Çağdan Roma Dönemi sonuna Kadar), Konya 2004, s. 6; Suğla Gölü çevresinde yapılan araştırmalarda Suberde'nin yanı sıra Gökhüyük, Yalıhüyük, Kanalhüyük ve Ortakaraviran gibi yerleşimlerde neolitik çağlardan itibaren yerleşim izleri tespit edilmiştir. Bunlardan Akkise ve Arvana gibi yerleşimlerde ise Helenistik ve Roma dönemlerine ait yerleşim izleri görülmüştür. Hasan Bahar, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", s. 1.

⁴⁹ Beyşehir bölgesinde bulunan Eflatun, Bayat, Çavuş, Çukurkent, Görünmez ve Köşk Höyükleri için bkz. Bahar, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman", s.189-191.

⁵⁰ Bahar, Koçak, *Konya*, s. 13 vd; *Yurt Ansiklopedisi*, "Konya", s. 5147; Daha geniş bilgi için bkz. Hasan Bahar, *Demir Çağı'nda Konya ve Çevresi*, Konya 1999.

⁵¹ Hasan Bahar, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", s.1.

⁵² Ahmet ÜNAL, *Hititler Devrinde Anadolu I*, İstanbul 2002, s.192.

⁵³ Ercan Çokbanker, "Beyşehir Kuşluca Köyü Buluntuları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XXI/2, Ankara 1974, s.31; Zira Beyşehir Gölü çevresinde en erken yerleşimlerden olan ve M.Ö. 6000 yılına tarihlendirilen Erbaba günümüzde göl sahillerinden birkaç km uzakta iken, erken tunç çağı yerleşmesi olan Kuşluca yerleşimi (M.Ö. 3000-2000) göl sularının çekilmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yani M.Ö 6000 yıllarında su seviyesi M.Ö. 3000 yıllarına göre çok daha fazladır. Bölgede tarih öncesi dönemlere ait yerleşimlerde yapılan araştırmalara göre Erbaba ve Suberde'ye ilave olarak Can Hasan III, Aşıklı Höyük, Hacılar ve Çatalhöyük yerleşimlerinde en alt tabakalarındaki yerleşimler su seviyesinin azalmasından ya da tamamen çekilmesinden sonra kurulmuştur. Bahar, "Konya Araştırmaları III", s. 198.

büyük olduğu ve sonradan küçüldüğü ve şehir merkezinin de önemli bir kısmının eskiden su altında bulunduğu ifade edilmektedir⁵⁴.

Yukarıda ifade edildiği gibi Beyşehir ve çevresinde tarih öncesi dönemlere ait yerleşimler oldukça fazladır. Bugün terkedilmiş olan yerleşimlerin büyük bir kısmı da Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine tarihlendirilmektedir⁵⁵. Hatta Osmanlı son dönemlerinde dahi Beyşehir ve çevresinde iskân hadiseleri ile karşılaşmak mümkündür⁵⁶. Ancak ziraat sahalarının darlığı ve göl suyu seviyesinin sürekli değişim göstermesi sebebiyle tarihsel süreç içerisinde Beyşehir Gölü kenarında büyük yerleşmeler kurulamamıştır⁵⁷.

Netice olarak söylenebilir ki, göl çevresindeki yerleşimlerde ve adalarda bulunan höyüklerde yapılan araştırmalar tarih öncesi dönemlerden bu tarafa Beyşehir Gölü kıyılarında yaşayan halkın hayatının büyük oranda Beyşehir ve Suğla Gölü'nün kabarıp çekilmesine bağlı kaldığını göstermektedir⁵⁸. Günümüzde dahi, çevresinde bulunan yerleşimler açısından Beyşehir Gölü'nün tehlikeler taşıdığı bilinmektedir⁵⁹.

⁵⁴ M. Vivien De Saint Martin, *Description Historique Et Geographique De L'Asie Mineure*, Paris 1852, s. 463-464.

⁵⁵ Yazıcı, Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 142.

⁵⁶ 1866 yılında Beyşehir Gölü'ndeki Mada Adası'na Rus Kazaklarının yerleştirildiği bilinmektedir. Daha sonraki tarihlerde Kazakların bölgenin suyu ve havasıyla uyum sağlayamamaları üzerine bir kısmı yerlerini terk etmiş ve geriye 7-8 hane kalmıştır. Adada kalan bu grubun, Dobruca bölgesinden Konya taraflarına gelmiş olan diğer Kazak grubuyla birleştirilerek 1904 yılında Akşehir Gölü doğusundaki Avcalı'ya yerleştirildiği bilinmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, (BOA), Sadaret Mektubî Kalemî Muhimme Odası Belgeleri, A.MKT. MHM, Nr. 383/37; 1881 sayımında nüfusları 37 hane olarak tespit edilen Kazakların 1883'den itibaren yabancı statüsünden çıkarılıp yerli halk ittihaz edilerek vergilerini buna göre vermelerine karar verilmiştir. Bu tarihte adada 37 hanede 52 erkek Kazak nüfusu bulunduğu anlaşılmaktadır. BOA, Dâhiliye Nezareti Muhaberat-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH. MUI), Nr. 27-2/27, lef 5,6; 24 Ra 1328/5 Nisan 1910; *H.1300 (1883) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 16, Konya Vilâyet Matbaası, 1300/1883, s.101; Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189; Bu konuda geniş ve ayrıntılı bilgiler için ayrıca bkz. Mehmet Yılmaz, *Konya Vilâyetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914*, (SÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1996, s. 139-142.

⁵⁷ Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü" s. 42.

⁵⁸ Hasan Bahar, *Isauria Bölgesi Tarihi*, (SÜSBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1991, s. 30.

⁵⁹ Bu bağlamda bölge hakkında yapılan bazı araştırmalarda Beyşehir Gölü çevresinde bulunan dağların eteklerinde yerleşenler için heyelan ve toprak kayması kaya düşmesi, dere yatakları ve göl kıyısında düzlük alanlarda yaşayanlar için sel baskınları gibi doğal afet risklerinin bulunduğu ve bu bölgelerde yapılaşmaya gidilmemesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. F.Y. Özdemir, *Beyşehir Gölü*, s. 111.

D-XX. Yüzyıldan Önce Beyşehir Gölü Taşkınları

Beyşehir Gölü Havzası'nın hidrolojik ve meteorolojik verilerinden anlaşıl-
dığına göre, yağış ve buharlaşmanın mevsim normallerinde olduğu dönemler-
de göle giren ve çıkan sular dengede olduğu halde, yağışın azaldığı veya çok
fazla artış gösterdiği aylarda göl suyu seviyesinde önemli oranlarda değişimler
yaşanmaktadır. Nitekim bağlı bulunduğu vilâyete ve İç Anadolu'da bulunan
diğer yerleşimlere oranla daha yüksek yağış miktarına sahip bulunan Beyşehir
ve çevresindeki yağışlar kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Böylece yağışla-
rın çoğunlukla kar şeklinde olduğu kış aylarında yaklaşık 651 km² olan göl yü-
zeyine doğrudan önemli ölçüde su girişi yaşanmaktadır. Diğer taraftan yağ-
murların arttığı bahar aylarında sıcakların etkisiyle kısmen buharlaşma yaşansa
da bu ısı artışı sebebiyle göl çevresindeki dağlarda bulunan karlar erimekte ve
göle ciddi miktarlarda su girişi olmaktadır. Böylece hem mevsim yağışları hem
de kış mevsiminin kar suları ile beslenen gölün su seviyesi yükselmektedir. Bu
durumda göl suyu seviyesinde gerek mevsimlere ve gerekse yıllara göre çok
değişiklik yaşanmaktadır. Ancak Beyşehir ve çevresinde en fazla yağışlar Ara-
lık ve Ocak aylarında yaşanırken, göl seviyesinde en fazla yükselme Mayıs
ayında gerçekleşmiştir. Bu durum Beyşehir Gölü beslenmesinde etkin rolü yü-
zey yağışlarının değil, yeraltı sularının oynadığını göstermektedir. Neticede
yıllara göre değişmekle birlikte göldeki su seviyesinin Mayıs ayı başlarında
azami dereceye ulaştığı, bu dönemden itibaren yağışların azalması ve buhar-
laşmanın artması sebebiyle Ekim ayı sonuna kadar su seviyesinin asgari nokta-
ya gerilediği söylenebilir⁶⁰. Dolayısıyla Beyşehir ve çevresinde yağışların bol
olduğu yıllarda özellikle bahar aylarında Beyşehir Gölü'nde taşkın hadiseleri
yaşanmakta ve sular Konya Ovası'na kadar yayılmaktadır⁶¹. Bunların büyük bir
kısmı, küçük boyutta taşkınlar olmakla birlikte, zaman zaman çok büyük zarar-
lara ve felaketlere yol açan örnekleri de görülmüştür.

Yukarıda bazı genel bilgiler verilmekle birlikte Osmanlı Dönemine kadar
Beyşehir Gölü çevresinde bulunan yerleşimlerde yaşayanların gölün çekilmesi

⁶⁰ Beller, *Beyşehir*, s. 15; İnan, *Beyşehir*, s.11; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.124.

⁶¹ 1794-1796 yıllarında Konya'da güherçile üretimi ile meşgul olan kişiler Konya Ovası'nı su
bastığı gerekçesiyle güherçile işleyemediklerini ve suyun çekilmesini beklemek zorunda ol-
duklarını belirterek aflarını istemişlerdir. Ancak devletin bu konuda gönderdiği hükümde
"Konya Ovası'nı suyun ancak kışın ve baharda su bastığını, Temmuz ve Ağustos aylarında
ovada içmeye dahi su bulunamadığını" ifade etmiştir. Bkz. Yunus İnce, *Karaman Eyaleti'nde
Güherçile Üretimi ve Nizamı (18. ve 19. Yüzyıllar)*, (SÜSBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
Konya 2005, s.128.

ya da taşmasından ne ölçüde etkilendikleri hakkında ayrıntılı bilgilere sahip değiliz. Ancak tarih öncesi dönemlerde Beyşehir Gölü'nün çekilmesiyle birlikte çevresinde ortaya çıkan arazilerde kurulan yerleşimlerde yaşayan insanların gölde yaşanan taşkınlardan doğrudan etkilendiği açıktır. Osmanlı dönemine ait kaynaklara göz atıldığında ise bu konuda bazı bilgilere ulaşılmaktadır. Kaynaklarda ifade edildiğine göre; Beyşehir Gölü seviyesinin yükselmesi neticesinde gerek göl çevresinde bulunan karayolları, gerekse arazi, bağ ve bahçeler sular altında kalmaktadır. Nitekim 1501 yılından 1504 yılına kadar aralıklarla yağın yağmurlar nedeniyle Beyşehir Gölü taşmış ve Konya Ovası'nı neredeyse bir denize çevirmiştir⁶². Diğer taraftan XVII. yüzyılın ortalarında Sultan IV. Murat'ın Bağdat Seferi esnasında Beyşehir Gölü yine taşmıştır. Bunun üzerine Karaman Eyaleti'ne bir ferman gönderilerek, suyun sefer sırasında kullanılacak ve zahire nakledilecek olan güzergâhları da tehdit etmesi sebebiyle bir an evvel uygun bir mecraya akıtılması emredilmiştir⁶³. Bununla birlikte 1731 yılında Beyşehir Gölü'nün taşıdığı ve yine Konya Ovası'nı kapladığı anlaşılmaktadır. Bu tarihten itibaren uzun bir süre taşkın halinde bulunan Beyşehir Gölü, Konya-Karapınar yolunu kapladığından adı geçen menzildeki yollar su altında kalmış, ulaşım sağlanamamış ve beygirler helak olmuştur⁶⁴. Diğer taraftan gidilecek noktalara ulaşmak için başka güzergâhlara yönelmek gerektiğinden masraflar hayli artmıştır⁶⁵.

Göl taşkınlarının etkilediği alanlar sadece karayolları değildir. Aynı zamanda, Beyşehir Gölü kıyısında bulunan yerleşimler de bu taşkınlardan doğrudan etkilenmişlerdir. Nitekim XVI. yüzyılda meydana gelen taşkınlar sebebiyle göl kenarında bulunan Zaviyecik (Zeyve), Milli ve Yarangümü köyleri ciddi ölçüde zarar görmüşlerdir. Hatta bu köylerde yaşayan ahalinin sadece arazileri değil evleri de sular altında kaldığından adı geçen köy sakinleri köylerini boşaltmak zorunda kalmıştır⁶⁶.

⁶² Hoca Sadeddin, *Tacü'ttevarih*, (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), III. Ankara 1992, s. 347.

⁶³ BOA, Mühimme Defteri, Nr. 87, s.158; Ayrıca bkz. Mehmet Önder, "Dördüncü Murat Konya'da", *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, 07-09 Nisan 1999, *Bildiriler*, (Yay. Haz. Alaaddin Aköz, Bayram Ürekli, Ruhi Özcan), Konya 2000, s.120-121.

⁶⁴ Konya Şer'îye Sicili (KŞS) Nr. 52, s. 262-1; BOA, Cevdet Nafia (C.NF), Nr. 2106, 6 R 1208/ 11 Kasım 1793 tarihli tahrir. Bu 2 belgeyi temin eden meslektaşım Ar. Gör. Cemal Çetin'e müteşekkirim.

⁶⁵ BOA, Bâb-ı Defteri Mevkûfat Kalemi, (D.MKF), Nr. 29215 a; 1794-1796 yılları arasında da Konya Ovası sular altında kalmıştır. BOA, Cevdet Askeriye (C. AS), Nr. 19188, Nr. 5374.

⁶⁶ M. Akif Erdoğan, *Osmanlı Yönetimi'nde Beyşehir Sancağı*, İzmir 1998, s.115.

İ. Hakkı Konyalı, Beyşehir Gölü çevresinde yapmış olduğu araştırmalara ve Beyşehir hakkındaki arşiv vesikalarına dayanarak Beyşehir ve çevresinde bulunan köylerin %50'sinin XVI. yüzyıldan sonra terk edildiğini ifade etmiştir. Konyalı, Beyşehir Gölü'nün kıyılarında önceden yarımada iken daha sonraları ada haline dönüşen bir mevkide bulunan Gesi adındaki köyün sular altında kaldığını⁶⁷ ve vesikalarda Beyşehir Gölü kıyılarında gösterilen Savcılar, Yaycılar, Zindansöğüt isimli yerleşimlerin de bu nedenle terkedilmiş olabileceğini ifade etmiştir⁶⁸. Gerçekten bugün Beyşehir Gölü çevresinde bu isimlerle anılan bazı mevkilere tesadüf edilmesi bu durumu teyit etmektedir. Nitekim bugün Beyşehir-Yeşiladağ yolu üzerinde bulunan bir köprü "Savcı Köprüsü" olarak anılmaktadır. Bu durum arazide yaptığımız inceleme sırasında tarafımızdan da müşahade edilmiştir.

M. Akif Erdoğan'ın XVI. yüzyılda Beyşehir Sancağı'nı ele alan çalışmasında ifade edildiğine göre sadece göl taşkınlarına bağlı olmamakla birlikte, taşkınların doğrudan veya dolaylı etkileri ve başka sebeplerle XVI. yüzyıldan sonra göl kenarında bulunan Kireli Nahiyesi'nden 65 köyden 25'i varlığını devam ettirememiştir. Yağan Nahiyesi'nden ise 23 köyden sadece 7'si varlığını sürdürmüştür. Ayrıca yine göl ile doğrudan teması bulunan Yenişehir Nahiyesi'nde 11 köyün 5'i ve Cezire Nahiyesi'nde 6 köyden 3'ü ancak günümüze gelebilmiştir⁶⁹.

Beyşehir Gölü'nde su seviyesi yükseldiğinde göl alanı genişlemekte ve bu nedenle daha önce ova görünümünde olan yerler bataklık veya su birikintisi haline dönüşmektedir⁷⁰. Böylece gölün doğusunda bulunan Kireli ve Beyşehir'e

⁶⁷ Bugün Beyşehir Gölü Güneyinde bulunan Yeşiladağ (Kaşaklı) Kasabası'nda bulunan balıkçılar tarafından tekne-bakım ve onarımlarının yapılmasında ve balık ağı, kasa ve diğer erzakların depolanmasında kullanılan Kesi adında bir ada bulunmaktadır. Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s.48.

⁶⁸ İbrahim Hakkı Konyalı, "Bir Hüccet İki Vakfiye", VD, VII, İstanbul 1968, s.102; İ. Hakkı Konyalı, Kâtip Çelebi'ye dayanarak 3-4 asır önce Beyşehir Gölü'nün iki ayrı göl halinde bulunduğunu ve sonradan göl sularının yükselmesi neticesinde göllerin birleştiğini ve böylece Yarangümü, Lağra, Hamzalı ve Saraycık köylerinin sular altında kaldığını söylemektedir. İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, (Haz. Ahmet Savran), Erzurum 1991, s.385.

⁶⁹ Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s.114-115; Tahir Erdem, Yenişar Kazası Bademli Köyü'nün Batısında Zeyve, Kestel, Geledos, Ağras, Amaldar, Kuzeybatısında Hükköşe, Kömme ve Bademli Köyü ile Yenice Köyü arasında Yakacak adlarında ören yerleri bulunduğunu söylemektedir. Fakat bu yerleşimlerin hangi dönemde terk edildiği bilinmemektedir. Tahir Erdem, "Yenişar II", *Ün*, S.18, Isparta 1935, s. 254.

⁷⁰ Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.112.

bağlı birçok yerleşimde yaşayanların arazileri sular altında kalmaktadır⁷¹. Nitekim Osmanlı Döneminde özellikle göl çevresinde hayvan üretmek için elverişli olan geniş çayırliklar da böylece sular altında kalmaktaydı⁷². Ekip dikilmeyen bu arazilerde XX. yüzyıl başlarına kadar at, öküz, inek ve özellikle manda beslendiği bilinmektedir⁷³. Dolayısıyla taşkın halinde bu tür çayırliklar kullanılmadığından hayvanların beslenmesi de temin edilememekteydi.

Taşkınların etkilediği alanlar sadece göl çevresinde bulunan çayırliklarla sınırlı değildir. Aynı zamanda bu dönemlerde ekili araziler de sular altında kalmakta ve böylece ahali de çok ciddi zarara uğramaktadır. Zira Osmanlı Döneminde gölün Güney ve Doğu sahilleri ile Beyşehir Çayı'nın etrafında uzanan ovalar bölgenin hububat deposu durumundaydı⁷⁴. Dolayısıyla su seviyesinde yaşanan küçük bir değişiklik bile göl kenarında bulunan arazilerin sular altında kalmasına ve ekili alanların ciddi ölçüde zarar görmesine sebep olmaktadır. Ayrıca göl çevresinde oluşan bataklıklarda sivrisinekler türemekte ve bu nedenle birçok bulaşıcı hastalık ahalinin sağlığını tehdit etmekteydi⁷⁵. Nitekim dönemin salnamelerinde bu bataklıklarda türeyen sivrisinekler sebebiyle bulaşıcı hastalıkların ortaya çıktığı ve Beyşehir ve çevresinde yaşayan insanlar arasında ölüm oranlarının artış gösterdiği ifade edilmektedir⁷⁶.

II-1910-1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri

XX. yüzyıldan önce Beyşehir Gölü'nde yaşanan taşkınlar hakkında yukarıda genel bazı bilgiler verilmekle birlikte bunların hangi aralıklarla yaşandığı, ne

⁷¹ Hatta günümüzde dahi, göl suyunun yükselmesi ile Beyşehir Gölü'nün güneyinde yer alan ve göle doğru hafifçe eğimli olan Yeşildağ Ovası'nın kıydan yaklaşık 8 km'lik bir bölümü sular altında kalmaktadır. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.121.

⁷² XVI. yüzyılda göl çevresinde bulunan Kaşaklı (Yeşildağ), Kıstıfan, Hordu, Şehirköy, Yelten ve Zaviyecik çayırlikları oldukça meşhurdu. Erdoğan, *Beyşehir*, s. 128.

⁷³ Hikmet Turhan, "Beyşehir Gölü", s. 1374; Bu manzarayı 1895 yılında gören Sarre, "Şehrin Batısındaki meyve bahçelerinden ve üzüm bağlarından geçtikten sonra gölün Güney kıyısı boyunca yol alındı. Bu yol dağlardan inen çaylar yüzünden bataklığa dönüşmüştü. Ve geçilmez durumdaydı. Koyun ve keçi sürüleri çayırliklarda otlarken mandalar göl sularında yatmayı tercih ediyorlardı" şeklinde özetlemektedir. Sarre, *Küçük Asya Seyahati*, s.158.

⁷⁴ Erdoğan, *Beyşehir*, s.124.

⁷⁵ Dr. Nazmi, *Türkiye'nin Sıhhi-yi İctimaî Coğrafyası*, Ankara 1922, s.150-151; Bununla birlikte bataklıklar çevreye kötü bir koku yayarak tabiatı ve havayı da bozuyordu. Salmelerde bu durumla ilgili olarak "Gölün Batı kısımları, özellikle Karaağaç tarafları bataklık olduğundan 7-8 köy haricindeki bütün yerlerin havası kötüdür" denilmektedir. *H. 1310 (1892) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 25, Konya Vilâyet Matbaası, 1310/1892, s. 328.

⁷⁶ 1910 yılına ait bir istatistiğe göre bu tarihte Beyşehir Kazası'nda 400 kişi doğmuşken 842 kişi ölmüştür. *H 1332 Malî 1330 (1914) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, İstanbul Babıali Cihan Matbaası, 1330/1914, s. 353.

kadar sürdüğü ve hangi bölgeleri etkisi altına aldığı hakkında şimdilik ayrıntılı bilgilerden yoksunuz. Ayrıca bu taşkınlar sırasında Beyşehir Gölü su seviyesi hakkında bir veriye de rastlanmamıştır. Ancak XX. yüzyılın başlarından itibaren Beyşehir Gölü'nün seviyesi hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşılabilmektedir. Konya Ovası Sulaması başlamadan önce Beyşehir Gölü'nden çıkan Beyşehir Çayı, 1123,35 m kotunda doğal bir bent'e sahipti. Bu seviyenin üstünde çaydan kesintisiz akış yaşanmaktaydı. Bu durum doğal bir akış rejimine sahip bulunan Beyşehir Gölü'nde çekilmeler yaşanmasını engellemekteydi. Ancak Beyşehir Çayı yağışın çok olduğu yıllarda gölün fazla sularını tahliye etmeye yeterli gelmiyor, bu nedenle zaman zaman Beyşehir Gölü'nde taşkınlar yaşanıyordu.

1908–1914 yılları arasında Konya Ovası Sulama Projesi'nin tamamlanmasıyla birlikte hizmete açılan Beyşehir Regülatörü'nün eşik kotu 1121,03 m olarak belirlenmiş ve böylece bu değerın üstünde herhangi bir seviyede su akışı kontrol altına alınmıştır⁷⁷. Ancak çalışmamızda incelenen taşkın hadiseleri Beyşehir Regülatörü'nün hizmete açılmadığı; yani Beyşehir Çayı'nın tam olarak kontrol altına alınmadığı bir dönemde yaşanmıştır. Bundan dolayı bu dönemlerde Beyşehir Gölü su seviyesi değerlerinin bilinmesi taşkın hadiselerinin izah edilmesini kolaylaştıracaktır.

A-Taşkın Öncesinde Beyşehir Gölü

Beyşehir Gölü su seviyesi D.S.İ. IV. Bölge Müdürlüğü'nce kurulan gözlem istasyonlarında 1954 yılından itibaren düzenli olarak ölçülebilmektedir. Diğer taraftan 1905 yılından itibaren su seviyesi hakkında bazı tespitler de yapılmıştır. Bu ölçümler sırasında yıl içerisinde en yüksek ve en düşük değerler de tespit edilmiştir. Söz konusu değerler incelendiğinde göldeki en yüksek ve en düşük değerler arasında 4,53 m gibi bir fark bulunduğu görülmektedir. Beyşehir Regülatörü'nün faaliyete geçirilmediği 1905 yılına ait değerlere göre deniz seviyesinden 1121 m yükseklikte bulunan gölde su seviyesi en düşük 1123,43 m en yüksek 1124,12 m olarak ölçülmüştür. Beyşehir Gölü su seviyesi 1905 yılından Konya Ovası Sulama Projesi çalışmalarının başladığı 1908 yılına kadar 1123,96 ila 1124,53 m arasında değişim göstermiştir. Ancak 1908 yılında 1123,93 m olan göl suyu seviyesi 1909'da 1124,05'e, 1910'da 1124,4 ve 1911'de 1124,55 m.ye

⁷⁷ Göldeki maksimum işletme kotu 1125 m olduğundan 1125 m ile 1125,50 m kotları arasındaki su seviyesi taşkın hacmi hükmünü almıştır. Dolayısıyla göldeki su seviyesi 1125 m'yi geçtiğinde Beyşehir Gölü'nde taşkın hadiseleri yaşanmaktadır. Yazar, *Beyşehir Gölü*, s. 11–14; Biriçik, *Beyşehir Gölü*, s.122–124.

ulaşmıştır⁷⁸. Dolayısıyla bu değerler regülatörün işletmeye açılmadığı tarihlerde Beyşehir Gölü'nün taşkın hacmine çok yaklaştığını göstermektedir⁷⁹.

Beyşehir Gölü 1121 m kotunda 2.751.000.000 m³ civarında bir su miktarına sahip bulunmaktadır. Ancak göle muhtelif kaynaklar vasıtasıyla yılda ortalama 600 ila 900 milyon m³ su girişi olmaktadır. Bu bağlamda göl sahanına yaklaşık 1.000.000.000 m³ su ilavesi göl seviyesinde 1 metre civarında bir yükselmeye neden olmaktadır. Neticede taşkın hadisesinin yaşandığı 1910 yılına ait ölçümlerden hareketle bir tahmin yürütüldüğünde bu tarihte Beyşehir Gölü'nde yaklaşık 5.000.000.000 m³ su bulunduğu söylenebilir⁸⁰. Diğer taraftan su seviyesinin yükselmesiyle birlikte Beyşehir Gölü'nün kaplamış olduğu alan da genişlemektedir. Nitekim Beyşehir Gölü 1121 m kotunda 651 km² iken göldeki su seviyesi taşkın hacmi olarak kabul edilen 1125 m'ye ulaştığında gölün yüzölçümü 730 km²'yi bulmaktadır⁸¹. Dolayısıyla taşkın halini aldığı göl çevresinde 70–75 km²'lik bir alan sular altında kalmaktadır. Göl seviyesi 1119 m indiğinde ise gölün alanı 588 km²'ye gerilemektedir. Böylece bir kısmını göl sahanı ve bir kısmını ise alüvyon ovaların oluşturduğu yaklaşık 140 km² bir alanda yılların ve mevsimlerin iklim ve yağış özelliklerine göre Beyşehir Gölü kabarıp çekilmektedir.

1910-1911 yılları taşkın hadiselerinden önce; Beyşehir Gölü 1910 yılı Mayıs ayında 1124,4 m su seviyesi ile yaklaşık 5.000.000.00 m³ su hacmine sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla Beyşehir Gölü ile deniz seviyesinden 1091 metre yükseklikte bulunan Suğla Gölü arasındaki 30–35 metrelik seviye farkı Beyşehir Çayı'nda taşkın anında önüne geçilemeyecek bir akışın yaşanmasına sebep olmaktadır. Nitekim Beyşehir Gölü'nün taşma noktasına geldiği 1910 yılında

⁷⁸ Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.121–124.

⁷⁹ Devlet Su İşleri kayıtlarına göre Beyşehir Gölü'nde 1916–1920 yılları haricinde seviye gözlemleri aksatılmadan sürdürülmüştür. Yapılan gözlemlere göre göl seviyesi 1924 yılında 1124,40 m.ye kadar yükselip 1934 yılında 1120,85'e düşmüştür. Bu tarihten itibaren göl suyu seviyesinde tekrar yükselmeler yaşanmış ve 1949 yılında 1125 m.ye ulaşmış ve 1963 yılında 1121,73 m.ye gerilemiştir. Yağışlı periyoda girildiği 1966 yılından 1969 yılına kadar göl suyu seviyesi 1125,38 m.ye ulaşmış ve 1981 yılında ise 1125,50 m.ye yükselmiştir. *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) Rehberi*, s. 280.

⁸⁰ 1909–1910 yılı kış aylarında Beyşehir Gölü çevresinde yağışlar geçmiş yıllara nazaran çok daha fazla olmuştur. Hatta bu yağışlar nedeniyle, 26 Kasım 1909 tarihinde Beyşehir Kazası'na bağlı Kurucaova Köyü sel baskınına uğramış, bu hadisede köyde bulunan kerpiç evlerin büyük çoğunluğu yıkılmış, köyün ahırları ve zahire ambarları su içinde kalmış hayvanlar ve zahireler telef olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Muşmal, "Beyşehir Kazası Kurucaova Köyü'nde Yaşanan 1909 ve 1932 yılı Afetleri ve Afet Sonrasında Yeniden Yapılanma Faaliyetleri", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, Konya 2006, s. 69–90.

⁸¹ Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 37.

Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları kapsamında yapılan faaliyetler taşkın potansiyelini harekete geçirmiş ve böylece Beyşehir ve Suğla göllerinde yaklaşık 2 yıl süren büyük taşkın hadiseleri yaşanmıştır. Aşağıda bu taşkınların sebepleri, gelişimi ve etkileri hakkında bazı değerlendirmeler yapılacaktır.

B-Taşkın Hadiselerinin Sebepleri ve Ortaya Çıkışı

1910–1911 yıllarında yaşanan Beyşehir Gölü taşkınlarıyla ilgili olarak, T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde onlarca belge bulunmaktadır. Söz konusu belge örnekleri büyük taşkın hadiselerinin sebepleri, ortaya çıkışı ve etkileri hakkında yeterli bilgiler vermektedir. Ancak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ifade edileceği gibi bazı konularda gerekli bilgilere ulaşılamamıştır.

Taşkınların sebeplerine geçmeden önce Konya Ovası Sulama Projesi hakkında kısaca bilgi verilecektir. Daha önce ifade edildiği gibi Konya Vilayeti'nin en büyük su kaynaklarından olan Beyşehir Gölü'nün suları Beyşehir Çayı vasıtasıyla yaklaşık 60 km mesafe kat ederek Suğla Gölü'ne dökülürdü. Böylece Suğla Gölü'nden çıkan sular Çarşamba Çayı ile birleştikten sonra Alemdar Mevkisine doğru çeşitli yönlerde akarak Konya Ovası'na yayılır ve birçoğu geçici ve küçük çapta olan su birikintileri oluştururdu⁸². Bu su birikintileri çevrede bulunan tarım arazilerini sular altında bıraktığından zirai faaliyetler kesintiye uğramaktaydı. Hatta taşkınların uzun sürdüğü dönemlerde araziler bataklıkla dönüştüğünden çevrenin havası bozulmakta ve ahali bulaşıcı hastalık tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktaydı⁸³.

⁸² Bkz. Harita 2; Beyşehir Gölü'nün Konya Ovasına dağılması XVI. yüzyıl Karaman Vilâyeti kanunlarında "İcmâl-i der-beyân-ı suğlahâ-yı vilâyet-i Karaman" başlığı altında şu şekilde ifade edilmektedir. "Kaza-i Seydişehir Gölü ayağından bahar mevsiminde feyezân idüp ve akan su Çarşamba nâm mevzi'den Derelü nâm mahalle geldikde, oligelen âdet üzre bend bağlanup, bend bağlanmalık oldukda Belviran Kazâsı'ndan reaya kifayet-i kadri mertekler getirürler. Ve Konya Sahrâsı'ndan ve Çayeli'nden ve gayrıdan ırgadlar getirdilib bağlanan bendin câri olan suyu Alemdâr'a uğrayup Suğla olur. Andan Kayseroğlanı Suğlalalarına varır ve andan Gödene Çukuru'na ve andan Karahöyük ve andan Alayer'e ve Virancık Suğlasına varır. Ve Andan Firuz'a varır ve andan Ortaviran Suğlasına varır ve andan Sırnık Suğlasına varır ve bu zikrolunan Suğlalar bu arkdan tamam olur. Ve mezkûr Suğla Alemdar'dan ayrılıp aher bend bağlanup Karkın üzerine gidüp ol aralarda perakende Suğlalar olduktan sonra Katır Gölü Suğlasına, Beş Kilise ve Kiçi Gölüne ve andan Samuk Suğlasına varır, andan İsmil ve Ağca Suğlaya varır. Bu Suğlalar tamam olduktan sonra Alemdar'dan geri âher bend tutulup Ilgın Suğlasına varır. Andan Balıklağu Suğlası olur. Seydişehir Gölü'nün suyu burada tamam olur. Ferit Uğur, "Eski Karaman Vilâyetine Ait Kanunlar", *Konya Mecmuası*, S.7, Konya 1937, s. 432–438; M. Akif Erdoğan, "Karaman Vilâyeti Kanunnâmeleri", *Ankara Üniversitesi OTAM*, S. 4, Ankara 1993; s. 490–491; Bayram Ürekli, Doğan Yörük, "Karaman Eyâletine Ait Bir Kânunnâme Sûreti", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, Konya 2002, s. 352.

⁸³ Bildirici, *Tarihi Su Yapıları*, s. 89.

XIX. yüzyılda daha tehlikeli bir hale geldiği anlaşılan taşkınlardan muzdarip olan ahali tarafından yerel yöneticilerin dikkati çekilerek bir çözüm bulunması hususları zaman zaman merkeze aktarılmaktaydı. Diğer taraftan yılın bazı aylarında Konya Ovası'nın büyük bir bölümünde ise ciddi kuraklıklar yaşanmakta, arazi sulanamadığı için ürün verimi çok düşmekte, hatta bazı yıllarda büyük kıtlık hadiseleri yaşanmaktaydı⁸⁴. Bütün bu durumlar, XIX. yüzyılın başlarında Konya'daki yöneticileri Beyşehir Gölü'nün Konya Ovası'na kadar taşan sularından yararlanma düşüncesine götürmüştür. Nihayet Bozkır ve Seydişehir çevresindeki köylerin ahalipleri ile Konya ileri gelenlerinin verdiği dilekçeler neticesinde düzenlenen ve Konya Vilâyeti tarafından İstanbul'a gönderilen mazbatalarda Konya Ovası Sulama Projesi gündeme taşınmıştır. Söz konusu proje 1853, 1866 ve 1880 yıllarında düzenlenen mazbatalar ve layihalarda yeniden dile getirilmiştir⁸⁵. Neticede 1898–1902 yılları arasında Konya valiliği yapmış olan Avlonyalı Ferid Paşa'nın sadrazamlığı döneminde Konya Ovası Sulama Projesi'nin ihalesi gerçekleştirilmiştir. İhaleyi alan Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketiyle⁸⁶ 10 Kasım 1907 tarihinde İstanbul'da bir sözleşme imzalanmış ve sözleşme 30 Nisan 1908 tarihinde Sultan Abdülhamit tarafından tasdik edilmiştir. 1908–1914 yılları arasında tamamlanan proje ile Beyşehir Gölü suları bir isale kanalıyla Konya Ovası'na nakledilerek üç esas kanal ile sulamaya verilmiştir⁸⁷.

⁸⁴ Bu konuda geniş bilgi için bkz. M. Yılmaz, "Konya ve Havalisinde 1303 (1887) Kıtlığı ve Alınan Bazı Tedbirler", *İpek Yolu, Konya 1*, Özel Sayı, Konya 1998, s.135; Kireli Kazası Selki Köyü'nde 1887–1888 yıllarında yaşanan kıtlık hadisesinde tohumluk bile bulunmadığından ancak 30 dönüm toprak ekilebilmiştir. Y.PRK, AZJ, 13/15 5 Ş 1305; Oysa Selki Köyü'nde 1844 yılında ekili arazi miktarı 1725 dönüm, nadasa bırakılan arazi miktarı 2109 dönüm, toplam arazi miktarı ise 3834 dönümdür. Bu durum 1887 yılında bölgede yaşanan kıtlık hadisesinde tohum bulunmadığından köy topraklarının ancak %1,7'sinin ekilebildiğini göstermektedir.

⁸⁵ Bkz. Hüseyin Muşmal, "Konya Vilâyeti'nin Islahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Lâyiha", *S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.17, Konya 2006.

⁸⁶ Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi 1899 yılında Osmanlı Devleti'nde demiryolları inşa etmek amacı ile Alman ve İstanbul'daki işadamları tarafından müşterek olarak kurulmuştur. Şirketin orijinal adı Societe du Chemin de Fer Otoman d'Anatolie, Adresi ise Anadolu Şimendifer Şirketi Perşembe Pazarı Galata-İstanbul'dur. Tüzüğüne göre kurucuları şunlardır. G. Siemens, Berlin Deutsche Bank Müdürü; Alfred Gecher, İstanbul'da İşadamı; M. Schrader, Alman Parlamento Üyesi, Alfred Kaulla, Stuttgart'ta Banka Müdürü; Otto Kühlman İstanbul'da Kurucu Genel Müdür. Bildirici, *Tarihi Su Yapıları*, s. 100.

⁸⁷ Konya Ovası Sulama Projesi'nin etüdü, ihalesi, keşfi, şartnamesi, yapımı, kabulü ve işletilmesi süreçleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bildirici, *Tarihi Su Yapıları*, s.89–132.

1–1910 Yılı Taşkın Hadiseleri

a- Sebepleri

1910 yılında yaşanan taşkın hadiseleri Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları kapsamında yapılan faaliyetlerle doğrudan ilgilidir. Bu çalışmalar kapsamında projeyi yürüten Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi Ameliyat Kumpanyası 1910 yılı başlarında Balıklavı kanallarının inşa edilmesi aşamasında Saray Boğazı'nın yukarısında bulunan Saray Köprüsü'nü kum çuvalları ile bentler yaparak kapatmıştır. Bu aşamada Saray Boğazı'nda toplanan sular bir tahliye kanalıyla kontrollü olarak boşaltılmıştır⁸⁸. Ancak Saray Boğazı'ndaki tahliye kanalları fazla suları boşaltmakta yeterli olmadığından, yeni tahliye kanalları yapmak yerine Beyşehir Çayı üzerinde inşası devam eden regülatörün kapakları tamamen kapatılmış ve Beyşehir Gölü'nün sularının Suğla Gölü'ne akışı engellenmiştir⁸⁹. Böylece hali hazırda en yüksek seviyesine ulaşmış durumda olan Beyşehir Gölü'nde 1909–1910 yılı kış ve bahar aylarındaki yağışların da etkisiyle su seviyesi hayli yükselmiştir. Neticede fazla sularını tahliye edemeyen Beyşehir Gölü'nde 1910 yılı Mayıs ayında büyük bir taşkın hadisesi meydana gelmiştir. Öte yandan Beyşehir Çayı kapalı tutulduğu halde civar dağlardan Beyşehir Çayı'na karışan derelerin de etkisiyle Suğla Gölü'ne ulaşan sular kapalı tutulan Saray Boğazı'nın tamamen dolmasına ve bu bölgede de taşkınlar yaşanmasına neden olmuştur⁹⁰.

b- Etkileri

1910 yılı Mayıs ayında meydana gelen bu ilk taşkın hadisesinde, suların göl kıyılarından taşması neticesinde öncelikle Beyşehir Gölü kenarında bulunan yerleşimler etkilenmiştir⁹¹. Böylece özellikle gölün alçak kıyılarında bulunan ovalar üzerinde yerleşmiş olan köylerde yaklaşık 10.000 dönüm arazi sular altında kalmıştır⁹². Diğer taraftan Saray Boğazı'nda bulunan tahliye kanalları suları tahliye etmeye yeterli gelmediğinden Seydişehir Kazası'nda bazı araziler de sular altında kalmıştır⁹³. Bununla birlikte bu taşkın sırasında 31 hanede 150 nüfusun ikamet ettiği Gökhüyük Köyü'nü tamamen su istila etmiştir. Bu nedenle

⁸⁸ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15 lef 8; Saray Boğazı'nın konumu için bkz. Harita 2.

⁸⁹ BOA, DH. MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 3.

⁹⁰ BOA, DH. MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 1/1.

⁹¹ Beyşehir Gölü kenarındaki yerleşimlerin konumu için bkz. Harita 2.

⁹² BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, 4,5,6,7.

⁹³ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 2/1.

köy ahalisinin iâşe ve iskân sorunları ortaya çıkmıştır. Evleri su altında kalan ahali ise Bademli yaylasına taşınmak zorunda kalmışlardır⁹⁴.

c-Taşkın Sonrasındaki Faaliyetler

Beyşehir Gölü'nde yaşanan taşkınların hemen sonrasında Beyşehir ve Seydişehir kaymakamlıkları ile Konya Vilâyeti arasında bir telgraf trafiği başlamıştır. Öncelikle Beyşehir Kaymakamlığı İdare Meclisi 21 Mayıs 1910 tarihinde bir toplantı yaparak bazı kararlar almış ve bu kararları 22 Mayıs 1910 tarihinde Konya Vilâyeti'ne çektiği bir telgrafla bildirmiştir. Telgrafta taşkınların sebepleri ve etkileri üzerinde durulmuş, ahalinin zararlarının tespiti için bölgeye bir inceleme heyetinin gönderilmesi talep edilmiştir⁹⁵. Ayrıca Beyşehir Kazası İdare Meclisi üyeleri, taleplerinin 15 gün içinde neticesi alınmazsa mecliste alınan kararların gereğini kendileri icra edeceklerini bildirmişlerdir⁹⁶.

Beyşehir Kazası Kaymakamlığı'nın gönderdiği bu telgraf üzerine Konya Vilâyeti İdare Meclisi durumu tetkik ederek söz konusu talepleri derhal 22 Mayıs 1910 tarihinde bir telgrafla Dâhiliye Nezareti'ne bildirmiştir⁹⁷. Dâhiliye Nezareti, Konya Vilâyeti'nden aldığı telgrafa binaen Ticaret ve Nafia Nezareti'ne bir tezkire yazarak durumu ifade etmiş ve gerekli muamelenin süratle yapılmasını istemiştir⁹⁸.

Buraya kadar olan süreçte taşkın haberinin ve alınması gereken önlemlerin çok hızlı bir şekilde merkeze ulaştırıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Beyşehir'de yaşanan taşkın hadiseleri bir gün içinde İstanbul'a iletildiği halde, bu konuda yapılan taleplere uzun bir süre cevap verilmemiştir. Yapılan ilk müracaatlardan herhangi bir sonuç alınmayınca Beyşehir Kaymakamlığı tarafından Konya Vi-

⁹⁴ BOA, DH. MUİ, Dosya NO: 96-2 Gömlek No: 6, lef 3.

⁹⁵ 22 Mayıs 1910 tarihinde çekilen bu telgrafta: Anadolu Osmanlı Demiryolu Şirketi Ameliyat Kumpanyası tarafından proje mukavelenamesine aykırı olarak gölün sahillerine bentler yapılmadan köprü kapakları kapatıldığı için Beyşehir Gölü'nün taşıdığı, Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları kapsamında Beyşehir Çayı üzerinde yapılan çalışmalar sırasında ortaya çıkarılan hafriyatın ortada bırakılması nedeniyle çevrenin kirlendiği ve bu atıkların kötü havaya sebep olduğu göz önüne alınarak uzak mahallere döktürülmesi gerektiği, Taşkın neticesinde göl çevresinde bulunan köylerde yaklaşık 10.000 dönüm ekili arazi ile bağ ve bahçelerin sular altında kaldığı, Genellikle ziraat ile meşgul olan ahalinin arazileri ile bağ ve bahçelerinin sular altında kalması nedeniyle iâşelerini temin edemedikleri, Beyşehir Gölü'nün taşması nedeniyle maddi zarara uğrayan ahalinin zararlarının tespiti için bölgeye bir heyet gönderilmesinin uygun olacağı ve Beyşehir'de hâlâ faaliyetlerini sürdüren kumpanyanın çalışmalarının teftiş edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 3/1.

⁹⁶ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 3.

⁹⁷ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 3/1.

⁹⁸ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 1

lâyeti'ne yeni bir müracaat yapılmıştır. Bu müracaat üzerine Konya Vilayeti'nden 4 Haziran 1910 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne çekilen telgrafla Beyşehir Gölü sularının yükselmeye devam etmesi ve zararların gün geçtikçe artması nedeniyle ahalinin telgraf başında feryat ettiği bildirilmiştir⁹⁹. Nihayet Dâhiliye Nezareti, Konya Vilâyeti tarafından gönderilen bu ikinci telgraf üzerine, 5 Haziran 1910 tarihinde Ticaret ve Nafia Nezareti'ne yeni bir tezkire göndermiştir. Söz konusu tezkirede vilâyet tarafından yapılan müracaatlara acilen cevap verilmesi ve gereğinin yapılması istenmiştir. Dâhiliye Nezareti, Konya Vilâyeti'ne gönderdiği cevabi telgrafta ise şirket tarafından gerekli tedbirlerin alınması hususunun Ticaret ve Nafia Nezareti'ne yazıldığını bildirmiştir¹⁰⁰.

Beyşehir Kaymakamlığı tarafından yapılan ilk müracaatlardan kısa bir süre sonra Seydişehir Kaymakamlığı da 26 Mayıs 1910 tarihinde Konya Vilâyeti'ne bir telgraf çekerek Seydişehir civarında taşkınlar yaşandığını bildirmiş ve yardım talep etmiştir. Kaymakamlık, ayrıca 2-3 senedir devam eden proje kapsamında doğan zararların yanında gelecek sene de yeni bir felakete uğramamak için çeşitli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Kaymakamlık bu telgrafta çok önemli bir uyarıda da bulunmuştur. Buna göre Suğla Gölü'nün kurutulup kurutulmayacağına bildirilmesi, eğer tamamen kurutulacaksa bu durumun "Bir mahalli ihya için diğer mahalli imha" etmek olacağından ahalinin istekleri doğrultusunda kaymakamlık tarafından Suğla Gölü'nün kurutulma planının reddedilmesinin kararlaştırıldığı bildirilmiş ve bu konuda gereğinin yapılması talep edilmiştir¹⁰¹. Konya Vilâyeti durumu 28 Mayıs 1910 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderdiği bir telgrafla iletmiş ve bu konuların tetkiki için Nafia Nezareti'nden daha önce bir heyet talep edildiği halde herhangi bir sonuç alınmadığını da bildirmiştir. Bu telgraf üzerine Dâhiliye Nezareti, konuyu Ticaret ve Nafia Nezareti'ne bir tezkire ile iletmiş, yapılan incelemeler neticesinde talep edilen heyetin İstanbul'dan gönderilmesine gerek olmadığı ve gerekli tetkikin yapılması için Nafia Müdürünün Konya'da bir heyet teşkil edebileceği yönünde bir karar almıştır. Neticede söz konusu karar 7 Haziran 1910 tarihli telgrafla Konya Vilâyeti'ne bildirilmiştir¹⁰².

Bütün bu yazışmalardan anlaşıldığı gibi, bu süreçte Beyşehir Gölü'nde yaşanan taşkın hadiselerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak herhangi bir

⁹⁹ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 2

¹⁰⁰ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef ½.

¹⁰¹ BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 3-4.

¹⁰² BOA, DH.MUİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 4.

önlem alınamamıştır¹⁰³. Ancak taşkınlara maruz kalan çevre ahalişi ile taşkınlarla sebep olan Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi Ameliyat Kumpanyası arasında oluşan ihtilafın çözülebilmesi ve gerekli incelemelerin yapılabilmesi için Nafia Müdürü'nün Konya'da bir heyet teşkil etmesi uygun görülmüştür¹⁰⁴.

Tabiatıyla bu durum taşkınların gün geçtikçe artması dolayısıyla telaşa kapılan ahaliyi yeterince tatmin etmemiştir. Nihayet Seydişehir ve Beyşehir kaymakamlıkları tarafından yapılan girişimler sonucunda Saray Boğazı tahliye kanallarının açılması kararlaştırılmış ve böylece ekim mevsiminden önce taşkına sebebiyet veren suların büyük bir kısmı tahliye edilerek Suğla Gölü'nün seviyesi hayli düşürülmüştür¹⁰⁵. Bu süreçte taşkınların etkisinden kısmen kurtulan ahali, 1910 yılındaki zararlarını hafifletmek ve işlerini temin edebilmek amacıyla Beyşehir ve Suğla gölleri çevresindeki arazilerini yeniden ekmişlerdir. Ancak tahliye kanallarının açılmasının geçici bir çözüm olduğu, bu konuda kalıcı ve yeterli önlemlerin alınamadığı anlaşılmaktadır. Nitekim yaklaşık 1 yıl sonra 1911 yılındaki ilk taşkın hadisesinden daha büyük sonuçlara yol açan ikinci bir taşkın hadisesi yaşanmıştır.

2-1911 Yılı Taşkın Hadiseleri

a- Sebepleri

1911 yılındaki taşkın hadiseleri, 1910 yılındaki taşkınlar gibi, yine projeyi yürüten kumpanyanın faaliyetleriyle yakından alakalıdır. Zira 1910 yılında yaşanan taşkın hadiselerinin etkilerinin tam olarak sona ermediği bir dönemde Konya Ovası'nda bulunan Dedemoğlu ve Alemdar gibi bazı köylerin ahalişeri Saray Boğazı tahliye kanalından bırakılan suların kendi arazilerini istila ettiğini ifade ederek hükümete müracaat etmişlerdir¹⁰⁶. Bu müracaatlardan sonra hükümet tarafından kumpanyaya yapılan tebligatta, adı geçen köylerin şikâyetin-

¹⁰³ Bu tarihlerde alınan önlemler ise daha çok küçük ölçekli önlemlerdir. Bu çerçevede Gökhüyük Köyü'nde ikamet eden 152 kişinin işe masraflarını karşılamak amacıyla günde yarımşar kile buğday verilmesi kararlaştırılmıştır. Fakat bu durum işe sıkıntısını çözmeye yeterli gelmeyeceği için köydeki erkek nüfusun (65 kişi) sulama projesi bünyesinde çalıştırılmaları ve bu yolla geçimlerini temin edebilmelerine imkân verilmesi düşünülmüştür. Ancak sulama projesi bünyesinde sadece 17 kişi istihdam edilebilmiştir. Bu nedenle köydeki 135 kişinin işe sıkıntısı bir süre giderilememiştir. Bu maksatla köyde işe sıkıntısı çeken 135 kişinin her birine günde kırk para olmak üzere 1911 senesi Temmuz ayına kadar devam etmek suretiyle aylık 4050 kuruş tahsisat ayrılması kararlaştırılmıştır. BOA, DH. MÜİ, Dosya No: 96/-2 Gömlek No: 6, lef 3, 5, 7, 13; MV, 141/57.

¹⁰⁴ BOA, DH. MÜİ, Dosya No: 97/-2 Gömlek No: 11, lef 5.

¹⁰⁵ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No: 15, lef 4.

¹⁰⁶ Konya Ovası'nda bulunan ve taşkınlardan etkilenen köylerin konumu için bkz. Harita 2.

den bahisle çözüm önerisi olarak Saray Boğazı'nın tahliye kapaklarının kapatılması ve Hotamış istikametinde bir kanal açılarak suyun oraya akıtılması istenmiştir. Ancak kumpanya tarafından Hotamış'a bir kanal açılarak sular tahliye edilmemiş, sadece Saray Boğazı tahliye kanalları kapatılarak Saray Köprüsü kapaklarının tahkim edilmesi yeterli görülmüştür. Bu nedenle 1911 yılı başlarında Saray Köprüsü'nün tahkim edilmesi için Konya ve Seydişehir'den 5–6.000 civarında kum çuvalı getirilmiş ve köprü çevresinde toplanan suyun boğazı aşması tamamen engellenmiştir. Böylece Saray Köprüsü'nün kapalı kaldığı 2,5–3 aylık süre zarfında gerek Suğla Gölü ve gerekse Beyşehir Gölü'nde emsali görülmemiş bir derecede sular yükselmiştir. Hatta Saray Boğazı'nın kapalı kaldığı bu dönemde Suğla Gölü'nün önünde 3,5 m derinliğinde ikinci bir göl daha meydana gelmiştir. Neticede söz konusu kanalların kapatılması 1911 yılı Nisan ve Mayıs aylarından itibaren Beyşehir ve Suğla göllerinde ikinci büyük taşkın hadisesi yaşanmasına neden olmuştur¹⁰⁷.

b- Etkileri

1911 yılında yaşanan taşkın hadisesi, 1910 yılındaki taşkınlardan çok daha büyük etkiye sahip olmuştur. Nitekim 1910 yılındaki taşkınlar büyük oranda Beyşehir Gölü çevresinde etkili olmuşken, 1911 yılındaki taşkınlar Beyşehir Gölü çevresindeki etkisini artırdığı gibi, bu süreçte Beyşehir Çayı'nın ve Suğla Gölü'nün de taşması neticesinde Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazalarına bağlı birçok köyü etkisi altına almıştır.

1910 yılında meydana gelen ilk taşkın hadisesinden sonra yapılan müracaatlar neticesinde taşkınların yaşandığı bölgelere gönderilen inceleme heyeti, daha ilk taşkın etkilerini tespit edemeden ikinci taşkın hadisesi ile karşılaşmıştır. İnceleme heyeti 1911 yılında yaşanan taşkınların etkilerini yerinde incelemek suretiyle bir rapor hazırlamış ve bu raporu 22 Nisan 1911 tarihinde Konya Vilayeti'ne sunmuştur. Vilâyet idare meclisi raporu tetkik ederek, 29 Nisan

¹⁰⁷ Konya Vilâyeti tarafından taşkın bölgesine gönderilen inceleme heyetinin hazırlamış olduğu raporda taşkın sebepleri şu şekilde ifade edilmektedir. Proje şartnamesinin 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince göl sularının akıtılmadığı zamanlarda oluşabilecek taşkınlara engel olabilmek için göl çevresine bentler yapılması gerektiği halde, bentler yapılmadan regülatör kapaklarının kapatılarak su akışına engel olunduğu, Beyşehir Gölü'nde 1 cm civarındaki bir yükselmenin, Suğla Gölü'nde 3,5 cm nispetinde bir yükselmeye bedel olduğu ve Beyşehir Gölü seviyesinin 14 Nisan 1911 tarihinde 3,20 m'ye ulaştığı, (Bu durum deniz seviyesinden 1121 m yükseklikte bulunan Beyşehir Gölü'nde 14 Nisan 1911 tarihinde su seviyesinin 1124,20 m olduğu anlamına gelmektedir) Böylece halihazırda göl seviyesinin yüksek olduğu bir dönemde, göl kıyılarında bentler yapılmadığı halde, regülatör kapaklarının kapatılması nedeniyle Beyşehir Gölü'nün taşıdığı ifade edilmiştir. BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 4,5,6,7,8.

1911 tarihli mazbata ile birlikte Dâhiliye Nezareti'ne göndermiştir. Raporunda, Beyşehir ve Suğla göllerinin taşması neticesinde, Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazalarında meydana gelen hasar ve zararlar ayrıntılı bir şekilde dile getirilmektedir. Ancak hasarlara yer verilmeden önce taşkının sebepleri hakkında da bazı bilgiler verilmiştir. Raporunda taşkın neticesinde meydana gelen hasar ve zararlar ise şu şekilde tespit edilmiştir.

Beyşehir Kazası'nda Meydana Gelen Hasar ve Zararlar

Taşkın neticesinde Beyşehir kaza merkezinde İçerişehir ve İskender bölgelerinde verimli ve çok kıymetli olan 1500 dönüm ekili arazi ile bağ ve bahçeler sular altında kalmış, göl çevresinde bulunan Kaba, Uzunburun, Yassıören, Çiftlik, Kıstıfan, Kaşaklı, Üskerles, Manastır, Karadiğın, Hoyran, Kurucaova ve Kırelı köyleri ile Çakırçayı bölgelerinde 5–6.000 dönüm araziyi sular istila etmiştir. Yine göl çevresinde bulunan Hordu, Akburun, Ebülvefa ve Budak köylerindeki çay ve dereler göl sularının yükselmesi neticesinde oluşan seviye farkı dolayısıyla göle akamadığı için etrafa yayılmıştır. Diğer taraftan taşkın neticesinde Akburun Köyü'nde 2, Tolca ve Kıstıfan köylerinde 3'er hane yıkılmış ve 25 hane yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır¹⁰⁸.

Seydişehir Kazası'nda Meydana Gelen Hasar ve Zararlar

1911 yılı başlarından itibaren Beyşehir Gölü kapakları kapalı tutulmasına rağmen Beyşehir Çayı'na karışan başka çayların etkisiyle Suğla Gölü'nün seviyesi emsali görülmemiş bir derecede artmıştır. Böylece Seydişehir Kazası'na 1,5 saat mesafede (10 km) bulunan Gökhüyük Köyü tamamen su içinde kalmış ve yaklaşık 205 kişi civar köylerdeki akrabaları veya yaylalarda bulunan ve "Cerke" tabir olunan kulübelere taşınmışlardır. Gökhüyük Köyü'nde bu tür imkânlardan mahrum olan bazı ahali ise akşamları kayıklarla köyelerine geçerek yüksek noktalarda bulunan evlerde barınmaya başlamışlardır. Diğer taraftan Suberde ve Susuz köyelerinin alçak noktalarında bulunan evler dahi sular altında kaldığından buradaki ahali yüksek mahallerdeki yaylalara çekilmişlerdir. Yine Seydişehir'e 1 saat mesafede (6 km) bulunan Taşağıl ve 4 saat mesafede (21 km) bulunan Aşağı Karaviran köyleri de su altında kaldığından Aşağı Karaviran Köyü ahali evlerini boşaltarak Orta Karaviran'a taşınmışlardır. Ayrıca taşkın sonrasında Seydişehir civarındaki Çiftlikler de sular altında kalmış ve binaların sadece direkleri görünür hale gelmiştir. Bununla birlikte hane-

¹⁰⁸ Beyşehir Gölü taşkınları nedeniyle su altında kalan köylerin haritadaki konumu için bkz. Harita 2.

leri henüz su istilasına uğramayan, Kisecik, Bağra, Kuran, Yukarı ve Orta Karaviran köylülerinin binlerce dönüm ekili arazileri ile bağ ve bahçeleri sular altında kalmış, tohumlar mahvolmuştur¹⁰⁹.

Bozkır Kazası'nda Meydana Gelen Hasar ve Zararlar

1911 yılında meydana gelen bu ikinci taşkın hadisesinde Saray Boğazı'na bir saat mesafede (6-7 km) bulunan Bozkır Kazası'na tabi Yalılıyük Köyü'nde 15 ev yıkılmış, 13 ev yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Diğer taraftan Çiftlik Köyü'nde cami ile bazı evler su altında kalmış, evleri su altında kalan ahali komşu köylerde evlerin boş odalarına yerleşmiştir¹¹⁰. Ancak her iki köyde de yaklaşık 5–6.000 dönüm arazi su altında kaldığından tohumlar mahvolmuş ve hayvanların gıdaları temin edilemez olmuştur¹¹¹.

Sonuç olarak 1911 yılındaki taşkın hadiseleri neticesinde Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazalarına tabi yaklaşık 30 köy sular altında kalmıştır. Bu durum taşkın hadiselerinin büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Zira taşkın hadiseleri Beyşehir Gölü'nden Konya Ovası'na kadar uzanan büyük bir alanda etkili olmuştur. Taşkınlar ani ve şiddetli bir şekilde meydana gelmediği için can kaybı yaşanmamıştır. Ancak köyler sular altında kaldığından kerpiç malzemelerden yapılmış olan yaklaşık 20 ev yıkılmıştır. Evlerin bir kısmı da kullanılamaz hale gelmiştir. Neticede sular altında kalan evlerde bulunan eşyalar da telef olmuştur. Diğer taraftan kesin bir miktar ifade etmek mümkün değilse de yaklaşık 25–30.000 dönüm arazi sular altında kaldığından tohumlar mahvolmuş ve bu nedenle 1910–1911 yılları hasadından verim alınmamıştır.

C- Taşkınlar Sonrasında Yapılan Çalışmalar

Yukarıda ifade edildiği gibi ikinci taşkın hadisesi, daha ilk taşkın etkilerinin sona ermediği ve Beyşehir Gölü sularının tam olarak çekilmediği bir dönemde yaşanmıştır. İlk taşkınların hemen sonrasında başlayan yardım taleplerine cevap alamayan ahali, bu süreçte taşkınların ortadan kaldırılması için bir çözüm üretilmediğine de şahit olmuştur. Bu nedenle suların çekilmesini ve inceleme heyetinin gelmesini beklemek zorunda kalmıştır. Neticede Konya Vilâyeti tarafından teşkil edilen heyetin incelemelerini tamamlamasından sonra

¹⁰⁹ Seydişehir Kazası'nda taşkınlar nedeniyle su altında kalan yerleşimlerin haritadaki konumu için bkz. Harita 2.

¹¹⁰ Bozkır Kazası'nda taşkınlar nedeniyle su altında kalan yerleşimlerin haritadaki konumu için bkz. Harita 2.

¹¹¹ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15,lef 4.

hazırlanan rapor doğrultusunda taşkın bölgesinde çeşitli çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu çalışmalar iki ayrı başlık halinde değerlendirilebilir. Ancak öncelikle taşkın bölgelerinde günlerce inceleme yapan heyetin hazırladığı raporda ifade edilen bazı önerilere yer verilecektir. Söz konusu öneriler iki başlık altında değerlendirilebilir. Buna göre:

Suğla Gölü ve Çevresi'nde Alınması Gereken Önlemler

—Taşkınlar nedeniyle arazileri, bağ ve bahçeleri, otlak ve meraları sular altında kalan ikamet ettikleri evleri yıkılan ahalinin çok kötü şartlar altında bulunduğu ve felakete uğrayan ahalinin hayatlarının muhafazasının hükümetin esaslı vazifesi olduğu,

—Göl sularının günde 4 cm kadar yükseldiği ve böylece tahribat ve hasarların artarak devam ettiği, taşkın alanının her geçen gün genişlediği ve bu nedenle sular altında kalan arazilerin gündönümüne kadar sudan tahliyesi için acil tedbirler alınması gerektiği,

—Saray Boğazı'nda yapılmış olan kanallar saniyede 16 m³ su tasfiye ettiği halde, Beyşehir Gölü'nden gelen akıntının 16 m³'den kat kat daha fazla olduğu, bu nedenle Suğla Gölü'nde her sene yeni taşkınların yaşanma ihtimalinin bulunduğu ve hal böyle devam ederse bölgenin yıllarca bu istilalardan kurtarılamayacağı,

—Sonuç olarak acil önlemler alınmazsa Saray Boğazı'nda toplanan suyun her geçen gün artan şiddetiyle Saray Köprüsü'nün tahrip olabileceği ve böylece boğazdan taşan suların Konya Ovası'nı istila ederek ovada bulunan yerleşimlere çok büyük zararlar verebileceği ve bu nedenle Hotamış Kanalı'nın acilen inşa edilerek, boğazda toplanan suyun bir an evvel tahliye edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Beyşehir Gölü ve Çevresi'nde Alınacak Önlemler

—Proje şartnamesinde belirtilmesine rağmen, 32 saatte ancak dolaşılabilen Beyşehir Gölü'nün çevresine bentler inşa etmenin imkânsız olduğu ve bu nedenle projenin tamamlanmasından sonra dahi bilhassa bahar mevsiminde Beyşehir Kazası arazilerinin su istilası tehlikesi altında bulunacağı, bu tehlikenin

tamamen bertaraf edilmesi için acilen gerekli tedbirler alınmazsa, bölgede yaşayan ahalinin sık sık sefalete düşeceği¹¹²,

—Proje kapsamında yapılan Beyşehir Köprüsü'nün yeterli şekilde tahkim edilmediği, bu nedenle köprü kapaklarından su sızdığı,

—Bent kapaklarının kapalı kalmaya devam etmesi halinde yaklaşık 3,20-3,30 m civarında olan göldeki su seviyesinin civar dağlarda bulunan karların erimesiyle birlikte 3,60 m'ye ulaşacağı ve bu durumda göl çevresinde bulunan yerleşimlerde meydana gelen hasarların çok daha fazla olacağı,

—Beyşehir'de yapılan bu inşaa faaliyetleri konusunda ahali arasında ciddi tedirginlik ve itimsizlikler bulunduğu ve bu nedenle tereddütlerin giderilmesi için kumpanya çalışmalarının bir fen heyeti tarafından tetkik edilmesi gerektiği özellikle ifade edilmiştir¹¹³.

1-Taşkınların Durdurulması Yolundaki Çalışmalar

Konya Vilayeti'nce teşkil edilen heyet tarafından 22 Nisan 1911'de tamamlanan rapor 29 Nisan 1911 tarihinde Dâhiliye Nezareti'ne gönderilmiştir. Ancak bu süreçte aylardır mağdur durumda olan felaketzedelerin durumunu gören kaza yetkilileri her fırsatta vilayete telgraf göndermekte ve yardım istemekteydiler. Nitekim kendi bölgelerinde incelemelerin tamamlandığını gören Beyşehir ahali, taleplerin Dâhiliye Nezareti'ne gönderilmesinden bir kaç gün sonra vilayete yeniden müracaat etmiştir. Bunun üzerine Konya Vilayeti, 4 Mayıs 1911 tarihinde Beyşehir Kazası İdare Meclisi'nden aldığı telgrafa binaen Beyşehir ve çevresinde bulunan köylerde bazı evlerin yıkıldığını, gittikçe genişleyen taşkın hadisesinin halk arasında heyecana sebep olduğunu bildirmiş ve 29 Nisan 1911 tarihli mazbatanın cevabının henüz alınmadığını ifade etmiştir¹¹⁴.

Konya Vilayeti tarafından 29 Nisan 1911 tarihinde gönderilen mazbatanın tetkikiyle meşgul olan Dâhiliye Nezareti, vilayetten aldığı ikinci telgraf üzerine mazbata ve raporlarda ifade edilen hususların gereğinin yapılması konusunda Ticaret ve Nafia Nezareti'ne bir tezkire daha göndermiştir. 7 Mayıs 1911 tarihini taşıyan bu tezkirede özetle, Konya Vilâyeti tarafından yapılan tahkikatta taşkın hadiselerinin sulama projesini yürüten kumpanyanın şartname ve mukavele-

¹¹² 1911 yılı taşkınları sonrasında düzenlenen raporda çok açık olarak ifade edilmesine rağmen Beyşehir Gölü çevresinde taşkınlarla yönelik olarak önlemler alınmadığı ve sonraki tarihlerde de Beyşehir Gölü'nün taşıdığı bilinmektedir.

¹¹³ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15 lef 4,5,6,7,8.

¹¹⁴ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15 lef 2.

namelere riayet etmemelerinden kaynaklandığını bildirmiştir. Bu nedenle kumpanyanın tarafsız bir fen heyeti ile tetkik ettirilmesi ve ahalinin zararlarının tespiti ve tazmini için lazım gelen teşebbüs ve muamelenin süratle yapılması ve neticesinin bildirilmesi istenmiştir¹¹⁵.

Bütün bu yazışmalar neticesinde Ticaret ve Nafia Nezareti, Dâhiliye Nezareti'nden 7 Mayıs 1911 tarihinde aldığı tezkirede ifade edilen konular üzerinde araştırmalar yapmış, nihayet yapılan araştırmaların neticesini 23 Mayıs 1911 tarihli tezkire ile Dâhiliye Nezareti'ne bildirmiştir. Ticaret ve Nafia Nezareti'nin yaptığı araştırma sonuçlarına göre tertip edilen tezkirede Beyşehir Çayı ile Balıklıvü kanalını birleştirme çalışmaları sırasında Saray Boğazı'nın kapatıldığı ve kanalın kapalı bulunduğu süreçte göl sularının hayli yükseldiği, taşkın zararlarının azaltılması maksadıyla 90 gün süren tahliye sırasında Konya Ovasına 64 milyon m³ su bırakıldığı (Saniyede 8,5 m³) ifade edilmiştir. Ancak bu süreçte ova köylerden Dedemoğlu, Bakırtolu, Alemdar, Küçükköy ve Şatır köylerinin arazilerini su istila ederek, 12 haneyi yıkması sebebiyle adı geçen köylerde yaşayanların şikâyetinde buldukları, bu nedenle Saray Boğazı'nın 1911 yılı başlarında tekrar kapatılmak durumunda kaldığı ve neticede Suğla Gölü'nde su seviyesinde emsali görülmemiş bir derecede yükselme meydana geldiği bildirilmiştir¹¹⁶.

Ayrıca Suğla ve Beyşehir göllerinden gelen suların Saray Boğazı'nı aşarak Konya Ovası Sulama Projesi için 1908 yılından beri yapılan ve 150.000 liraya mâl olan kanalları yıkması ihtimaline karşı Saray Köprüsü'nün 1911 Mart ayında binlerce kum torbası yerleştirmek suretiyle tamamen kapatıldığı ifade edilmiştir. Ancak Saray Boğazı'nda toplanan suların tahliye edilmesi için de saniyede 20 m³ su isale edecek derecede küçük bir kanal inşa edildiği halde bu süreçte Suğla Gölü sularında geçmiş senelere nispeten 0,50 cm'lik bir yükselme meydana geldiği belirtilmiştir. Aynı şekilde proje çalışmaları öncesinde su seviyesi, 3,42 m olan Beyşehir Gölü'nün şimdiki seviyesinin 3,50 m civarında olduğu bunun da "ehemmiyetsiz bir taşkına!" sebep olabileceğinin kumpanya yetkilileri tarafından bildirildiği ifade edilmiştir¹¹⁷.

Ticaret ve Nafia Nezareti'nin yapmış olduğu araştırma neticesinde tespit ettiği bu hususlar incelendiğinde; Suğla Gölü'nde meydana gelen taşkınların or-

¹¹⁵ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 1/1.

¹¹⁶ Dedemoğlu, Bakırtolu, Alemdar, Küçükköy ve Şatır köylerinin haritadaki konumu için bkz. Harita 2.

¹¹⁷ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 9

tadan kaldırılması için somut bir önlem alınmadığı, ancak bu durumun çeşitli nedenlerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Konya Ovası Sulama Projesi çalışmalarının yapılabilmesi için faaliyetlerin yürütüldüğü noktalarda su akışına engel olunması gerektiği bilinmektedir. Ancak daha önce ifade edildiği gibi, projeyi yürüten kumpanyanın Beyşehir ve Suğla göllerindeki fazla suları layıkıyla tahliye edemediği görülmektedir. Hatta proje kapsamında yapılan inşaatların zarar görmemesi için büyük bir çaba gösteren, binlerce kum çuvalı getirmek suretiyle Saray Boğazı'nı ve Beyşehir Çayı'nı kapatan şirket yetkilileri, bu durumun küçük bir taşkına sebep olabileceğini düşünmüş ve taşkınların gün geçtikçe artış göstermesini dahi önemsememişlerdir.

1910 yılındaki ilk taşkın neticesinde Saray Boğazı'nda açılan tahliye kanalları ile Suğla Gölü'ndeki sular Konya Ovasına boşaltılmışsa da ova köylerinin şikâyeti ile kanallar yeniden kapatılmak zorunda kalmıştır. Aynı zamanda bu süreçte kumpanya yetkilileri, boğazda toplanan suların Hotamış istikametine sevk edilmesi konusunda devletin yaptığı öneriye uymamış, neticede boğazdaki tahliye kanalları suları boşaltmakta yetersiz kalmıştır. Taşkınlar giderek artış göstermesine rağmen gerek Beyşehir ve gerekse Suğla göllerindeki suların tahliye edilmesi konusunda başka bir çözüm de üretilememiştir. Zira inşaa faaliyetlerinin yapılabilmesi için Beyşehir Çayı'nın kapalı tutulması gerekmektedir. Ancak Beyşehir Çayı'nın kapatılması ile Beyşehir ve çevresi sular altında kalmaktadır. Beyşehir Çayı açılrsa dahi çayın akıntısı nedeniyle Suğla Gölü çevresindeki yerleşimler baskına uğramakta fazla sular Saray Boğazı'nı doldurmaktadır. Saray Boğazı'nda bulunan tahliye kanalları açılarak suların Konya Ovasına akıtılması tercih edildiğinde ise Konya Ovası sular altında kalmaktadır. Her halükarda kanalların tahliyede yetersiz kalması ve üstelik Hotamış Bataklığı'na bir kanal açılmasında ihmal gösterilmesi ve suların bu istikamete akıtılamaması nedeniyle Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazalarındaki yerleşimler taşkınlara maruz kalmıştır. Taşkınlara neden olan suların tamamen tahliye edilmesi için Saray Boğazı'nın açılması düşünüldüğünde ise 1908 yılından 1911 yılına kadar Konya Ovası Sulaması için yapılmış olan bütün kanal ve köprüler yıkılabilecek çok ciddi zararlar ortaya çıkabilecektir. Şu halde, ahalinin başlarına yıkılan evlerini, sular altında kalan arazilerini, aç ve perişan durumda bulunan ailelerini görmezden gelmek dışında gerek kumpanyanın gerekse devletin taşkınların sona erdirilmesi amacıyla yapabileceği herhangi bir şey kalmamaktadır. Zaten devlet de bu süreçte taşkınların durdurulması için herhangi bir faaliyet yapmamıştır. Bölge ahali ise 2 yıl boyunca köylerini, evlerini ve arazilerini istila eden suların çekilmesini beklemek, bu süreçte hem devlet hem de şirket yetkile-

ri arasında kendisine bir muhatap bulabilmek umuduyla yaşamak durumunda kalmıştır.

b- Taşkın Zararlarının Karşılanması Yönündeki Çalışmalar

Yukarıda ifade edildiği gibi 1910 yılı başlarından 1911 yılı sonuna kadar süren taşkınlar neticesinde Seydişehir, Bozkır ve Beyşehir kazalarına bağlı onlarca yerleşimde yaşayan ahalinin ekili arazileri ile bağ, bahçe ve meraları sular altında kalmış ve tohumlar mahvolmuştur. Bundan dolayı 1911 hasadından yeterli ürün elde edilememiştir. Meraların sular altında kalması sebebiyle hayvanların gıdaları temin edilememiştir. Neticede tüm ziraat ve hayvancılık faaliyetlerinin kesintiye uğraması nedeniyle bütün geçim vasıtaları ziraat ve hayvancılık olan ahali bu dönemde aç ve perişan durumda kalmıştır. Taşkınların etkisiyle bazı köylerde evler yıkılmış, bazı evler kullanılmayacak duruma gelmiştir. Böylece evlerini ve eşyalarını kaybeden ahali kış mevsiminin henüz sona ermediği bu dönemlerde ikamet sıkıntısı çekmiştir. Bu süreçte defalarca Dâhiliye Nezareti'ne yapılan müracaatlarda Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır kazalarına bağlı köylerde yaşayan ahalinin zararlarının tazmin edilmesi ve işlerinin temin edilerek ikametlerinin sağlanması istemiştir¹¹⁸.

Dâhiliye Nezareti Konya Vilâyeti'nin yaptığı onlarca müracaat üzerine 24 Mayıs 1911 tarihinde hasar zedelerin iskân ve işlerinin temini için gereken miktarın bilenemediği, bu sebeple en ziyade muhtaç olanların ihtiyaçlarının tespit edilerek bildirilmesini istemiştir¹¹⁹. Konya Vilâyeti'nin yapmış olduğu araştırma sonucunda Bozkır, Beyşehir ve Seydişehir kazalarında açıkta ve sefalet içinde kalan ahalinin iskân edilmeleri ve işlerinin temin edilmesi için toplam 304.976 kuruşa ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Vilâyet yöneticileri durumu 18 Haziran 1911 tarihli mazbata ile Dâhiliye Nezareti'ne bildirmiştir¹²⁰. Bunun üzerine Dâhiliye Nezareti Konya Vilayeti'nden aldığı mazbata gereğince Bozkır, Beyşehir ve Seydişehir kazalarındaki muhtaç ahaliye tahsisat yapılması isteğini 4 Temmuz 1911 tarihinde Sadarete yazmıştır¹²¹.

Sadarete yapılan bu müracaat neticesinde Dâhiliye Nezareti'nin 4 Temmuz 1911 tarihli tezkiresi Meclis-i Vükela'da okunmuş ve Konya Vilâyeti'nin 18 Haziran 1911 tarihli mazbatasında ifade edilen 304.976 kuruş tahsisat talebi değer-

¹¹⁸ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 3/1.

¹¹⁹ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 6.

¹²⁰ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 10/1 11, 12.

¹²¹ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 13.

lendirilmiştir. Nihayet 10 Temmuz 1911 tarihli toplantıda, sulama projesi çalışmalarını yürüten kumpanyanın şartname ve mukavelenamesine aykırı olarak yaptığı faaliyetler nedeniyle Beyşehir ve Suğla göllerinin taşıdığı tespit edilmiştir. Bu nedenle taşkınlar sırasında meydana gelen zararın tazmin edilmesi için gerekli olan 304.976 kuruşun ameliyat masrafına kaydolunmak üzere kumpanya tarafından karşılanması ve bir daha bu türlü bir taşkına meydan verilmemesi yönünde karar alınmıştır. Ayrıca söz konusu karar Ticaret ve Nafia Nezaretine tebliğ edilmiş ve bu konuda Dâhiliye Nezareti'ne tezkire yazılarak bilgi verilmiştir¹²².

Meclis-i Vükela tarafından 10 Temmuz 1911 tarihinde Konya Vilâyeti'ndeki hasar zedelere 304.976 kuruş tahsisat yapılması kararlaştırılmasına rağmen bu konuda uzun bir süre gelişme yaşanmamıştır. Nitekim Konya Vilâyeti yetkilileri hasar zedelere tahsis edilen paranın tahsil edilmesi maksadıyla sulama projesini yürüten kumpanyanın Konya Şubesine müracaat etmiştir. Ancak Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi Ameliyat Kumpanyası Konya Şubesi görevlileri sadece inşaat faaliyetleri konusunda yetkileri bulunduğunu ileri sürerek bu konudaki taleplerin merkeze yapılmasını istemiş, ne acıdır ki ahali bu süreçte dertlerini dinleyecek bir muhatap bile bulamamıştır.¹²³

Söz konusu durum Konya Vilâyeti tarafından birçok defa Dâhiliye Nezareti'ne aktarılmasına rağmen taşkınlar neticesinde zarar gören ahaliye tahsis edilen miktar uzun süre tazmin edilememiştir¹²⁴. Nihayet bu konuda yapılan onlarca müracaatın sonrasında Seydişehir ve Beyşehir kazaları idare meclislerinden gönderilen mazbatalarda ahalinin çok perişan halde bulduklarından bahisle ahaliye verilecek yardımların sürekli tehir edilmesi nedeniyle mağduriyetin giderek arttığı, aç kalan ve perişan olan ahaliye hiç olmazsa "ekmek parası" olarak bir miktar yardım yapılması talep edilmiştir. Söz konusu taleplerin Konya Vilâyeti tarafından 22 Temmuz 1912 tarihinde yazılan tahrirat vasıtasıyla önce Dâhiliye sonra Nafia ve Ticaret Nezareti'ne iletilmesinden yaklaşık 1 ay sonra 25 Ağustos 1912 tarihinde bir telgraf gönderilmiştir. Dâhiliye Nezareti Konya Vilayeti'ne gönderdiği telgraf ile nihayet ahaliye verilecek yardım için tahsisat havalenamesinin gönderilmek üzere duyuru ilmühaberinin irsal edilmesi gerektiğini bildirmiştir¹²⁵.

¹²² BOA, MV, 154/52.

¹²³ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 25, 26, 27, 28.

¹²⁴ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 32, 33, 34.

¹²⁵ BOA, DH. İD, Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 35.

D-Taşkınların Sonuçları

Yukarıda 1910 yılı Mayıs ayından itibaren başlayan ve yaklaşık 2 yıl süren taşkın hadiselerinin sebepleri, ortaya çıkışı ve etkileri hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Taşkınların sonuçları hakkında ise yeterli bilgilere ulaşılamamıştır. Ancak bu konuda bazı değerlendirmeler yapmak mümkündür.

Arazileri sular altında kalan evleri, eşyaları ve geçim vasıtalarını kaybeden ahalinin yaşamış olduğu sıkıntıları tahmin etmek çok zor değildir. 1910 yılı Mayıs ayından 1912 yılı Ağustos ayına kadar geçen 2 yıldan fazla sürede zararlarını karşılayabilecek ödemelerden yoksun kalan ahali, geçimlerini sürdürebilmek için gereken işlerini bile karşılayamaz durumda kalmışlardır. Bu noktada devletin içinde bulunduğu ekonomik şartlar nedeniyle, felaket altında kalmış olan vatandaşlarına yeterli yardım yapamadığı söylenebilir. Ancak bu konuda devletin ihmal gösterdiğini düşünmek çok doğru değildir. Zira devlet en sıkıntılı zamanlarında Konya Ovası Sulama Projesi'nin hayata geçirilmesi amacıyla memleket ve ahalinin menfaati için çok ciddi yatırımlara girişmiştir. Söz konusu projenin hayata geçirilmesi için, gerek devlet tarafından gerekse bölge ahali tarafından büyük gayretler gösterilmiştir. Ancak projeyi yürüten Anadolu-Osmanlı Demiryolu Şirketi'nin Konya Ovası Sulama Projesi'nin şartname ve mukavelenamelerine aykırı olarak inşa faaliyetlerini yürütmesi, şirketin ve yapılan inşaatların zarar görmemesi amacıyla, ahalinin içinde bulunduğu sıkıntıları görmezden gelmesi ve taşkınların yaşandığı süreci iyi yönetememesi nedeniyle, en büyük ihmalin ve hatanın söz konusu şirkete ait olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan projenin yapımı sırasında özellikle Beyşehir Gölü çevresinde yaşayanlar çok ciddi sıkıntılar çekmişlerdir. Arazilerini uzun süre kullanamayan ahali, bu bölgelerde oluşan balçık ve bataklıkların nedeniyle sağlık problemleri de yaşamışlardır. Sonraki tarihlerde bataklıkların kurutulduğu bilinmektedir¹²⁶. Ancak Beyşehir ve çevresinde yaşanan bu taşkınlar nedeniyle uzun bir süre ahalinin, sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan sıkıntılar yaşadığı da gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca, inşaat faaliyetlerinin yapıldığı dönemde bu kadar sıkıntılara katlanan Beyşehir ve çevresinde yaşayan ahali, projenin hayata geçirilmesinden sonraki dönemde söz konusu sulamadan yeterine istifade edememiş, üstelik bölgede yaşanan taşkınların da önü alınamamıştır.

¹²⁶ H. 1332 (1914) *Konya Vilâyet Sâlnâmesi*, s.353; Bataklıkların kurutulması bu dönemde Konya Ovası Sulama Dairesi'ne ait bazı makineler tarafından yapılmaktadır. Nazmi, *Coğrafya*, s.153.

Beyşehir Gölü'ndeki taşkın hareketleri 1910–1911 yıllarından sonra da devam etmiştir. Özellikle yağışlı bir periyoda girilmesi sebebiyle 1965 yılından itibaren hızla yükselen su seviyesi 1969 yılında azami işletme kotuna ulaşmış ve gölden sürekli su tahliye edilmesi suretiyle ancak 1969 yılında 1125,38 m.de kontrol altına alınabilmiştir. Tahliye edilen sular Suğla ve Hotamış göllerine yönlendirilmiş, bu göllerin dolması nedeniyle taşkın suları Konya ve Çumra Ovası'na yayılarak tarım arazilerinde zarara yol açmıştır¹²⁷. 1976 yılında girilen bir diğer yağışlı dönemde göl seviyesi 1125,50 m kotuna kadar yükselmiş ve 1981 yılında önemli bir taşkın hadisesi daha yaşanmıştır. Bu dönemde 1974 yılında yapılan tahliye kanalları ile Suğla ve Hotamış göl yatakları kullanılarak taşkın atlatılabilmektedir. Ancak Beyşehir kaza merkezi başta olmak üzere, göl kıyısındaki ve Konya Ovası'ndaki yerleşimler taşkınlardan zarar görmüş, bu makalenin yazarının da şahit olduğu söz konusu taşkınlar Beyşehir ve Hotamış gölü kıyılarına set yapılarak durdurulabilmiştir¹²⁸.

Konya Ovası Sulama Projesi'nin hayata geçirilmesinden sonra 1974 yılında yapılan iletim ve boşaltım kanallarının yapımı tamamlanmış ve ilk projeye ilave olarak "Konya Çumra Ovası 1. ve II. Merhale Sulama" Projeleri hazırlanmıştır. II. Merhale Sulama projesi ile daha geniş alanların sulanması için Beyşehir Gölü'nün asgari 1117,58 m ile azami 1123 m arasında çalıştırılması hedeflenmiştir. Ancak Beyşehir Gölü'nde asgari su seviyesinin 1117,58 m'ye düşürülmesi gölün 1/3'dan fazlasının yok olmasına zemin oluşturmuştur. Ancak bu süreçte Beyşehir Gölü'nün çevresel önemi dikkate alınarak 1992 yılından itibaren Konya-Çumra II. Merhale Projesi revize edilmiş, yapılan çalışmalar sonucu asgari su seviyesinin mevcut regülatör kotu olan 1121,03 m, azami seviyesinin ise 1125,50 m olması kararlaştırılmıştır¹²⁹.

¹²⁷ Bu taşkınlar nedeniyle üzerinde 3 adet pompa istasyonu bulunan 122,6 km uzunluğundaki Konya Ovası Ana Tahliye Kanalı'nın inşaatına geçilmiş ve tesisler 1974 yılında hizmete açılmıştır. Neticede Beyşehir Gölü'nde başlayarak Tuz Gölü'nde sonlanan 343 km uzunluğunda iletim ve boşaltım sistemi kurulmuştur. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Etüt ve Plan Dairesi Başkanlığı'nın 16 Aralık 1996 Tarih ve BISI, DSİ 0100300/123.1605/5234 Sayılı Yazısı, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir Rehberi*, s. 313–315.

¹²⁸ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Etüt ve Plan Dairesi Başkanlığı'nın 16 Aralık 1996 Tarih ve BISI, DSİ 0100300/123.1605/5234 Sayılı Yazısı, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir Rehberi*, s. 313–315.

¹²⁹ T.C. Çevre Bakanlığı, Çevre Koruma Genel Müdürlüğü 16 Ocak 1997 Tarih ve B19.O.ÇKG.0.10.00.03/64 Sayılı Yazısı, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir Rehberi*, s. 314–315.

Beyşehir Gölü suları Konya-Çumra Sulaması'nın I. II. III. Merhalelerine ek olarak gölün batı ve kuzeybatısında yer alan Şarkikaraağaç ve Yenişar Bademli projeleri kapsamında da kullanılmaktadır. İşte bütün bu projeler kapsamında uygulanan yanlış sulama politikaları nedeniyle, Beyşehir Gölü'nde çekilmeler başlamış ve başka faktörlerin de etkisiyle gölün doğal dengesi bozulmuştur. Dolayısıyla taşkın dönemlerinde doğrudan etki altında bulunan çevre ahali bugün de Beyşehir Gölü'nün çekilmesi nedeniyle derinden etkilenmektedir. Neticede bir mahalli ihya etmek maksadıyla başlatılan sulama projesi, sonuçları açısından başka bir mahalli imha noktasına kadar gelmiştir.

Sonuç

1910-1911 yıllarında Beyşehir ve Suğla göllerinin taşması sonucunda meydana gelen büyük taşkın hadiseleri Konya Vilâyeti'ne bağlı Beyşehir, Seydişehir, Bozkır kazalarına tabi 30'a yakın yerleşimi etkisi altına almıştır. Ayrıca taşkın sularının tahliyesi sırasında Konya Ovası'nda bulunan bazı köylerin arazileri ve evleri de sular altında kalmıştır. Söz konusu taşkın hadiselerinin Konya Ovası Sulama Projesi kapsamında yapılan inşaat çalışmalarını yürüten şirketin proje şartname ve mukavelenamelerine aykırı olarak yaptığı bazı uygulamaları ve ihmalleri neticesinde meydana geldiği anlaşılmaktadır.

1910 yılı Mayıs ayı başlarında gerçekleşen ve yaklaşık 2 yıl devam eden taşkın hadiseleri Beyşehir ve Suğla gölleri çevresinde bazı köylerde evler yıkılmış bir kısmı da kullanılamaz hale gelmiştir. Neticede bu köylerde yaşayan ahalinin büyük bir kısmı yaylalarda bulunan kulübelere veya henüz su istilasına uğramayan köylerde bulunan akrabalarının evlerine yerleşmişlerdir. Taşkınlar nedeniyle herhangi bir ölüm vakası yaşanmamış, ancak evlerini ve eşyalarını kaybeden ahali aynı zamanda arazilerinin sular altında kalması ve tohumların çürümesi nedeniyle işlerini temin edememişlerdir. Bununla birlikte özellikle göl çevresinde bulunan çayırıkların ve meraların sular altında kalması hayvanların gıdalarının temin edilmesini güçleştirmiştir. Bu sebeple hayvan ürünlerinin temininde de sıkıntılar yaşanmıştır.

Ahalinin ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla taşkınların yaşandığı bölgelerde yerel yöneticilerin gayretleri ile merkezden defaatle yardım talep edilmiştir. Söz konusu süreçte devlet öncelikle taşkın hadiselerinin kaynağını ve meydana gelen hasar ve zararların miktarını tespit etmek ve bu zararı taşkın hadiselerine neden olduğu anlaşılan şirkete tazmin ettirmek gerekçesiyle defaatle tekrarlanan yardım taleplerine cevap vermemiştir. Taşkın hadisesinin başladığı 1910 yılı Mayıs ayından itibaren Dâhiliye Nezareti ile Konya Vilayeti

arasındaki yazışmalar ancak 25 Ağustos 1912 tarihinde netice vermiş ve söz konusu tarihte afetzedelere tahsis edilen 304.976 kuruş yardımın gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak 2 yıl boyunca zararlarını tazmin edemeyen ahalinin bu süreçte geçimini nasıl temin ettiği yönünde herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu dönemde devletin felakete uğrayan ahaliye yeterince yardım yapmadığı anlaşılmaktadır. Ancak söz konusu bölgede daha önce yaşanmış afetlerle mücadele eden ahalinin birbirlerine destek olarak taşkın etkilerini hafiflettikleri ve felakete uğramayanların felaketzedelerin sıkıntılarını paylaştıkları düşünülebilir.

Konya Ovası Sulama Projesi'nin tamamlanmasından sonra Beyşehir Gölü'nde yaşanan taşkınlar daha küçük boyutlu olmakla birlikte, bu örnekler Beyşehir ve çevresinde taşkın tehlikesinin uzun yıllar devam ettiğini ortaya koymaktadır. Ancak, -bölgenin meteorolojik özellikleri ve küresel iklim değişiklikleri göz ardı edilmemekle beraber- yapım aşamasında yapılan icraatlar sebebiyle söz konusu taşkınlara neden olan Konya Ovası Sulama Projesi'nin faaliyete başlamasıyla birlikte Beyşehir Gölü'nde su seviyesi zamanla azalmış ve sonraki tarihlerde yapılan yanlış sulama politikaları nedeniyle gölün doğal dengesi bozulmuştur. Bu çalışma, sonuç olarak, sulama projesini hedef göstermek gibi bir amaç taşımamakla birlikte, günümüzde gölün doğal dengesi ve akış-yağış özellikleri gibi değişkenlerin dikkate alınarak söz konusu sulama projesinin yeniden gözden geçirilmesi ve Beyşehir Gölü'nün kurtarılması gereğine işaret etmeyi yeterli görmektedir. ©

BİBLİYOGRAFYA

I-ARŞİV MALZEMELERİ

A-BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ KAYNAKLARI

1-Belge Tasnifleri

a-Mualim Cevdet Tasnifi

Cevdet Nafia (C.NF), Nr. 2106.

Cevdet Askeriye (C. AS), Nr. 19188, Nr. 5374.

b-Divân Hümayûn ve Bâb-ı Âsafî Belgeleri

Sadaret Mektubî Kalemî Muhimme Odası Belgeleri, (A.MKT.MHM), Nr. 383/37.

c-Dâhiliye Nezareti Belgeleri

Dâhiliye Nezareti İdari Kısım Belgeleri (DH.İD): Nr. Dosya No:25 Gömlek No:15, lef 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35.

Dâhiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH.MUİ), Nr. Dosya No: 27-/2 Gömlek No: 27, lef 5, 6; Nr. Dosya No: 97-/2 Gömlek No: 11, lef 1, 1/1, 1/2, 2, 2/1, 3, 3/1, 4, 5, 6, 7; Dosya No: 96-/2 Gömlek No: 6, lef 1-13.

Meclis-i Vükela (MV), Nr. 141/57, 154/52.

d-Bâb-ı Defterî ve Bağlı Birimlere Ait Belgeler

Bâb-ı Defteri Mevkûfat Kalemî (D.MKF): Nr. 29215 a.

e-Yıldız Sarayı Arşivi Belgeleri

Yıldız Perakende Arzuhal Jurnal Belgeleri (Y.PRK.AZJ): Nr. 13/15.

2-Defter Tasnifleri

a-Mühimme Defterleri: Nr. 87.

B-ŞER'İYE SİCİLLERİ

Konya Şer'îye Sicili (KŞS): Nr. 52.

II-SÜRELİ YAYINLAR

H.1300 (1883) *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 16, Konya Vilâyet Matbaası, 1300/1883.

H. 1310 (1892) *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 25, Konya Vilâyet Matbaası, 1310/1892.

H 1332 Malî 1330 (1914) *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, İstanbul Babıali Cihan Matbaası, 1330/1914.

III-ESERLER

AHMET CEMAL, *Coğrafya-i Osmanî*, İstanbul H.1311/M.1893.

AKKÖZ, Cengiz, *Beşşehir Gölü (Konya)'nın Limnolojisi*, (Selçuk Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi), Konya 1998.

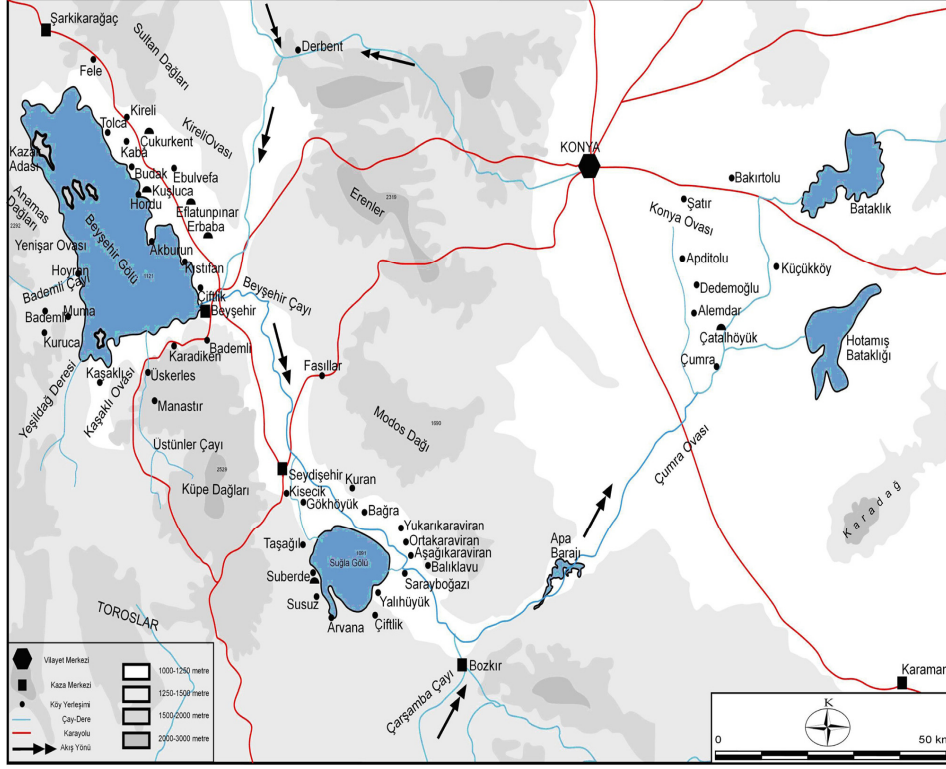
_____, *Beşşehir Gölü Algleri Üzerine Araştırmalar*, (SÜFBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1998.

- ALİ CEVAD, *Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lüğati*, Dersaadet H.1313/M.1895.
- ALİ SAİB, *Coğrafya-yı Mufassal Memalik-i Devlet-i Osmaniye*, İstanbul H. 1304/1886.
- ALİ TEVFİK, *Memalik-i Mahruse-i Coğrafya* Dersaadet H. 1306/1908.
- ALTINDAĞ, Ahmet, Sibel Yiğit, "Beyşehir Gölü Zooplankton Faunası ve Mevsimsel Değişimi", G.Ü, Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 3, Ankara 2004. s. 217-225.
- ATALAY, İbrahim, "Pleistosen Sonu ve Holosen Başlarında Anadolu'nun Paleocoğrafya Şartlarına Genel Bir Bakış", *Coğrafya Araştırmaları*, S. 4, 1996, s. 11-14.
- _____, *Türkiye Coğrafyası*, İzmir 1994.
- BAHAR, Hasan, Güngör Karauğuz, Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 1*, İstanbul 1996.
- _____, Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2*, (Neolitik Çağdan Roma Dönemi sonuna Kadar), Konya 2004.
- _____, *Demir Çağı'nda Konya ve Çevresi*, Konya 1999.
- _____, *Isauria Bölgesi Tarihi*, (SÜSBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1991.
- _____, "Konya Araştırmaları III, Lykonía (Konya Merkez Bölgesi)," *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.12, Konya 1998, s.197-206.
- _____, "Bozkır Çevresi'nin Erken Çağları", *S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 15, Konya 2005, s. 97-120.
- _____, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", *TC. Selçuk Üniversitesi Beyşehir Meslek Yüksekokulu 1.Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu*, (11-13 Mayıs 2006) , Konya 2006, s. 252-268.
- _____, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzeý Araştırmaları", *XVIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (22-26 Mayıs 2000), II, Ankara 2001, s.187-204.
- BEHRAM Münir, *Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*, Dersaadet H.1328/M.1910.
- BELLER, Mete, "Beyşehir İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Verimlilik Analizleri", (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1987.
- BİLDİRİCİ, Mehmet, *Tarihi Su Yapıları, Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke*, Ankara 1994.
- BİRİCİK, Ali Selçuk, *Beyşehir Gölü Havzası'nın Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü*, İstanbul 1982.
- CEYHAN, Namık, *Beyşehir Gölü Soğuksu-Yeşildağ ve Üstünler Su Toplama Havzalarının Hidrolojisi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1998.
- ÇETİK, Ali Rıza, *Türkiye Vegetasyonu:1 İç Anadolu'nun Vegetasyonu ve Ekolojisi*, Konya 1985.

- ÇETİK, Ali Rıza, Memduh Serin, Mustafa Küçüködük, "Erciyes Dağı- Hasan Dağı- Küçük Geyik Dağı- Dedegöl (Anamas) Dağı Kurucuova (Beyşehir) Yörelereinin Floristik Yönden Karşılaştırılması ve Benzerlik Oranlarının Tespiti", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s. 2-4.
- ÇOKBANKER, Ercan, "Beyşehir Kuşluca Köyü Buluntuları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XXI/2, Ankara 1974, s. 31-35.
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan, "Isparta Vilâyeti Göllerinden Beyşehir Gölü", *Ün*, X, 112-113, Isparta 1943, s. 1371-1380.
- DR.NAZMÎ, *Türkiye'nin Sihhî-yi İctimâî Coğrafyası*, Ankara 1922.
- ERDEM, Tahir, "Yenişar II", *Ün Isparta Halkevi Mecmuası*, S.18, Isparta 1935, s.233-237.
- ERDEMLİ, A. Ümit, *Beyşehir Gölü Balıkları*, (SÜ. Fen Fakültesi Zooloji Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1978.
- ERDOĞRU, M. Akif, "Karaman Vilâyeti Kanunnâmeleri", *Ankara Üniversitesi OTAM*, S. 4, Ankara 1993, s. 467-516.
- _____, *Osmanlı Yönetimi'nde Beyşehir Sancağı*, İzmir 1998.
- F.SARRE, *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı, Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, (Çev. Dârâ Çolakoğlu), İstanbul 1998.
- GENELKURMAY BAŞKANLIĞI COĞRAFYA ENCÜMENİ, *Orta Anadolu ve Göller Havzası Coğrafyası, Tabii, Ziraî, Beşerî, Baytarî*, VI, Ankara 1937.
- HOCA SADEDDİN, *Tacî't-tevarih*, (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), III. Ankara 1992, s. 97-110.
- İNAN, Deniz, *Beyşehir-Üzümlü-Yeşildağ Arasındaki Bölgenin Florası*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996.
- İNCE, Yunus, *Karaman Eyaleti'nde Güherçile Üretimi ve Nizamı (18. ve 19. Yüzyıllar)*, (SÜSBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005.
- İZBIRAK, Reşat, *Türkiye I*, İstanbul 1996.
- KAZANCI, Nilgün, Sönmez Ergin, Muzaffer Dögel, Köyceğiz, *Beyşehir, Eğirdir, Eber, Çorak, Kovada, Yarışlı, Bafa, Salda, Karataş, Çavuşçu Gölleri, Küçük ve Büyük Menderes Deltası, Güllük Sazlığı, Karamuk Bataklığı'nın Limnolojisi, Çevre Kalitesi ve Biyolojik Çeşitliliği*, Ankara 1999.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, "Bir Hüccet İki Vakfiye", *VD*, VII, İstanbul 1968, s. 97-110.
- _____, *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, (Haz. Ahmet Savran), Erzurum 1991.
- M. Vivien De Saint Martin, *Description Historique Et Geographique De Lasie Mineure*, Paris 1852.
- MEHMED CELAL, *Coğrafya-i Umumi*, C. 2, Dersaadet H.1313/M.1895.

- MEHMED CEMAL, *Anadolu, İstatistikî, İktisadî ve Askerî Coğrafya*, I, İstanbul H.1328/M.1910.
- MUŞMAL, Hüseyin, “Beyşehir Kazası Kurucaova Köyü’nde Yaşanan 1909 ve 1932 yılı Afetleri ve Afet Sonrasında Yeniden Yapılanma Faaliyetleri”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 16, Konya 2006, s. 69–90.
- _____ “Konya Vilâyeti’nin Islahı ve İmarı Hakkında 9 Eylül 1880 Tarihli Bir Lâyiha”, *S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.17, Konya 2006, s.119–134.
- ÖNDER, Mehmet, “Dördüncü Murat Konya’da”, *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, 07–09 Nisan 1999, Bildiriler, (Yay. Haz. Alaaddin Aköz, Bayram Ürekli, Ruhi Özcan), Konya 2000, s.120–121.
- ÖZDEMİR, Fadim Yavuz, “Doğal Çevre Koruma Öncelikli Bir Eylem Alanı: Beyşehir Gölü”, *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, (8–10 Eylül 2005), Poster Bildirileri Kitabı*, Isparta 2005, s.113–115.
- _____ “Havza Planlaması Yaklaşımının Beyşehir Gölü Örneğinde İrdelenmesi”, *11. Ulusal Bölge Bölge Bilimi Bölge Planlama Kongresi, (21–23 Ekim 2004) Bildiriler*, Trabzon 2004, s.183–190.
- _____ “Su Kaynaklarının Sürdürülebilirliği Kapsamında Sulak alanların Değerlendirilmesi: Beyşehir Gölü Örneği”, *1. Yer Altı Suları Sempozyumu, (23–24 Aralık 2004) Bildiriler Kitabı*, Konya 2004; s.75–84;
- _____ *Beyşehir Gölü Sulak Alanlarının Ekolojik Yerleşim Planlaması Açısından İncelenmesi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004.
- RAMSAY, W. M. *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. M. Pektaş), İstanbul 1961.
- SAFVET, *Memalik-i Osmaniye Coğrafya-i İktisadisi*, Dersaadet H.1328/M.1910.
- SERİN, Memduh, Ali Rıza Çetik, “Yeşildağ-Kurucuova (Beyşehir) Florası”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s. 7–17.
- SÜSLÜ, Memduh Yavuz, *Eşrefoğulları Tarihi, Beyşehir Kılavuzu*, Konya 1934.
- ŞEN, Osman, *Üzümlü (Beyşehir Güneyi-Konya) ve Bademli (Akseki Kuzeyi-Antalya) Arasında Kalan Toroslar’ın Stratigrafisi ve Tektonik Özellikleri*, (SÜFBE Yayınlanmamış Doktora Tezi) Konya 1996.
- Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) Rehberi*, C.I, Beyşehir Derebucak-Hüyük Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, Konya 2000.
- UĞUR, Ferit, *Eski Karaman Vilâyetine Ait Kanunlar*, Konya Mecmuası, S.7, Konya 1937, s. 432–438;
- ÜNAL, Ahmet, *Hititler Devrinde Anadolu I*, İstanbul 2002.
- ÜREKLİ, Bayram, Doğan Yörük, “Karaman Eyâletine Ait Bir Kânûnnâme Sûreti”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, Konya 2002, s. 339–372.

- YARAR, Alpaslan, *Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimleri'nin Yapay Sınır Ağları İle Belirlenmesi*, (SÜFBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004.
- YAZICI, Hakkı, Arıbaş Kenan, "Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, İstanbul 2002, s. 33-54.
- YILMAZ, Mehmet, "Konya ve Havalisinde 1303 (1887) Kıtılığı ve Alınan Bazı Tedbirler", *İpek Yolu, Konya 1, Özel Sayı*, Konya 1998, s. 135-146.
- _____, *Konya Vilâyetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914*, (SÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1996.
- YURT ANSİKLOPEDİSİ, "Konya", C.VII, İstanbul 1982-1983.

Harita 2: 1910-1911 Yılı Taşkın Hadiselerinden Etkilenen Yerleşimler